

Gőbolyös Luca

A média mint a kollektív tudás forrása

Férjhez akarok menni! Hasznos tanácsok hajadonoknak

című mesterművet kísérő Doktori értekezés

Moholy Nagy Művészeti Egyetem

Témavezető:

Szirtes János

Konzultáns:

Dr András Edit

Budapest 2009

Tartalom

Bevezető

1. *Férjhez akarok menni! Hasznos tanácsok hajadonoknak* (2008) projekt ismertetése

2. Közvetlen művészeti előzmények

2.1. szezonális védőszentjeink (2000-)

2.1.1 Képek

2.2. párosan szép az élet (2005)

2.2.1 Képek

3. *Férjhez akarok menni (2008) projekt előkészítése, kontextusa, értelmezése*

3.1. Babonák, hiedelmek, boszorkányság

3.2. A média mint nyelv

3.3. Az ételfotó mint kommunikációs forma

3.4. Hazai és nemzetközi párhuzamok

3.5. Művészettörténeti értelmezés

4. Függelék

4.1. Felhasznált babonák

4.2. Tv-műsor szinopszisa

4.3. Trailer storyboardja

4.4. Receptek, ételfotók

4.5. Felhasznált irodalom

Bevezetés

Mesterművem és az azt kísérő értekezés médiakritikával foglalkozik, a populáris kultúra és a magas művészet találkozási pontjait, a médiát mint kommunikációs formát, valamint a médiát mint a hagyomány közvetítőjét és a kollektív tudás termelésének eszközét járja körül, illetve analizálja.

Dolgozatomban bemutatom a mestermunkámat, annak koncepcióját, az azt megelőző kutatómunkát, és az általam használt médiumok hatásmechanizmusát.

Számot adok annak közvetlen művészeti előzményeiről a saját munkásságomban. Bemutatom a hiedelemvilág kutatásom tárgyát képező szegmensét, ismertetem, rendszerezem az általam gyűjtött babonákat. Részletezem a média, nevezetesen a főzőshow-k terén végzett tájékozódásomat, ami arra fókuszált, hogy ezt a műfajt kiismerjem annyira, hogy módszerét hasznosítsam a munkám során.

A dolgozatom tartalmazza az ételfotó mint kommunikációs forma elemzését, továbbá annak eszköztárát.

Kitérek munkám hazai és nemzetközi párhuzamaira, valamint bemutatom a jelenleg rendelkezésre álló művészettörténeti értelmezéseket.

Tekintve, hogy kutatásaim a doktori munka előkészítésére irányultak, a kísérő értekezés pedig az általa feltérképezett területek bemutatására, mint művész, arra már nem vállalkoztam, hogy az egyes területek interpretációs problémáinak kimerítő elemzését nyújtsam.

1. *Férjhez akarok menni! Hasznos tanácsok hajadonoknak* (2008) projekt ismertetése

A művészeti projekt a média, nevezetesen a tv-ben látható főzőműsorok struktúráját, nyelvét és kommunikációs rendszerét pontosan imitálva tanítja meg a lányokat arra, hogy mit tegyenek annak érdekében, hogy feleségül vegyék őket.

A műsorban a világ minden tájáról gyűjtött, a házassággal és a szerelemmel kapcsolatos babonák receptjeinek elkészítését tanulhatják meg a lányok-asszonyok. A díszlet megegyezik a főzőműsorok alap díszletével, azzal a különbséggel, hogy az előtérben látható konyhapult mögött nem egy hagyományos konyha látszik, hanem inkább egy olyan helyiség látható, ami egy konyha és egy szoba keveréke; a falakon családi fotók, tükör, a sarokban egy arctalan férfi bábú található.

Az 5 részből álló műsor részei:

1. Megtalálni az igazit
2. Elbűvölni, magunkhoz láncolni a kiválasztott férfiút
3. Férjhez menni
4. Visszaszerezni a férfit ha elhagy minket
5. Elveszejteni a párunkat, ha már teljesen elbűvöltük, de mégsem kell

A műsorvezető: Gőbolyös Luca

A tv műsorokon kívül a projekt részei képek is, olyan professzionális reklámfotók, amelyek mint egy szakácskönyv oldalai bemutatják az elkészült ételeket és megadják azok receptjét a hozzávalókkal, és az elkészítés módjával együtt, kiegészítve a kezdők számára praktikus tanácsokkal.

A Doktori Mestermunka tartalma:

Az 5 részes főzőműsor trailere (bevezető reklámfilmje)

7 db szakácskönyv oldal 60x30 cm, giclée print Verona Hd kartonra, 2mm-es dibondra kasírozva

2. Közvetlen művészeti előzmények

2.1. Szezonális védőszentjeink (2000-)

A *Szezonális védőszentjeink* sorozatomat előzménynek tekintem és nem csak azon kézenfekvő okból, hogy mindkét projekt a főzés körül forog, hanem azért is, mert ebben a projektben ugyanazt a gyűjtő, értelmező munkát végeztem a útmenti pléh figurákkal kapcsolatban, amit a babonák gyűjtésével, feldolgozásával a másokban. Ez a gyűjtemény is érinti a *művész mint etnográfus* (Hal Foster)¹ jelenséget. Amennyiben munkámnak szerves része a kutatás, továbbá amennyiben kiléptem a studio és a white cube steril közegéből. "A művészet intézménye nem írható le a továbbiakban fizikai terminussal (studio, múzeum, galleria, stb) hanem az diszkurzív hálózata is eltérő gyakorlatoknak, intézményeknek eltérő szubjektum pozícióknak, közösségeknek."² Ahogy Hal Foster számára, úgy számomra is a művészet a "kultúra kitágított mezejére lépett be, amit korábban az antropológia vizsgált."³ Magam a néprajzi feltérképezést a babonák vonatkozásában végeztem el és azt a képzelt közösséget idéztem meg diploma munkámban, amelyik napjainkban ezeken a babonákon keresztül véli megtalálni a boldugulását.

Az 1800-as évektől kezdve Magyarországon az utak mellé a jómódú polgárok, hívek keresztetek, illetve vallásos emléket állítottak hálát adva valamilyen gyógyulásért vagy szerencséért a családjukban, valamint arra is gondolván, hogy ezen emlékekre vésve a saját nevük is hosszú időn keresztül fennmarad. Az elmúlt 20 évben nagyon megváltozott útjaink képe. Szentek helyett szakácsok és go-go girl figurák tömegét láthatjuk, ezek általában falemezre, vagy fémlemezre festett, közel

¹ Hal Foster: *The Artist as Ethnographer*
<http://roundtable.kein.org/files/roundtable/Foster.pdf>

² Uo.305

³ Uo.306

életnagyságú, körülvágott alakok, és mivel nem túlságosan időjárás állóak, télire beszedik őket. Innen az általam használt elnevezés: Szezonális védőszentek. Ezeket a figurákat kezdtem el fotózni 2000-ben. A dokumentálás során kiderült, hogy míg az éttermek férfi-figurákat alkalmaznak saját reklámozásukra, hiszen a szakszerű főzéshez a férfiszakács képe társul, a nőkhöz inkább a háziasszonyé⁴, illetve az útjaink mentén a szexualitás: azaz a "női védőszentek" a nőfigurák, női alakok kizárólag a porno-iparban jeleskednek: night klubok, peep-show-k reklámozásában.

Nagy Gergely így ír az általam észlelt, és bemutatott jelenségről, a reklám figurák nemi szerepek szerinti megosztásáról, illetve a velük kapcsolatos sztereotípiák ily módon való megerősítéséről: "A világ balek férjekre, cekkeres feleségekre, kövérkés csaposokra, hosszú körmű szeretőkre osztható. A Magyar ember tehát evés közben (előtt, után) sem felejt el így-úgy ráragadt előítéleteit? Az asztal körül ugyanazt modelláljuk, mint az élet bármely területén?" Írja a jelenségről Nagy Gergely, azzal kiegészítve, hogy: "A hosszúcombú nőket nem a konyhába képzelik a pléh táblák alkotói, pontosabban azt képzelik, az utas szívesebben tér be ebédelni, ha egy joviális főszakács invitálja, mint ha egy ledér nőcske. Jó, lehet. Egy konyhás néni azért beleférne; pöttyös kendő, fakanál. De nem, ezek a táblák (ha nem is bántóan, de) a filléres karikatúra füzetek, viccantológiák, a pajzán rajzfilmek ikonográfiáját örökítik tovább."⁵

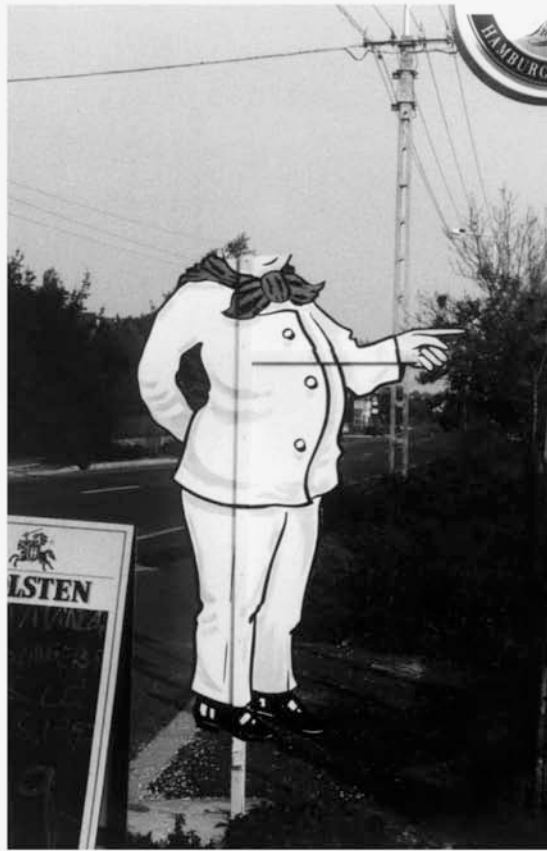
Gyűjtő munkám során jómagam lenyűgözőnek találtam, hogy a kivitelezés során mennyire egyedi karaktert igyekeznek adni az egyes szakács-figuráknak és hogy egyértelműen felfedezhető az alkotásra felkért tanult, illetve tanulatlan kéz munkája. Figyelemre méltó, hogy egyes "archetípusok" keresettebbek mint mások, vagyis valamiféle divat is nyomonkövethető a műfajban.

⁴ A nemiszerepekről lásd még a dolgozatban: 36, 46. old.

⁵ Nagy Gergely: A tányér szélén, *Műértő*, 2002/5, 5

Azt gondolom, hogy ez a jelenség egyfajta kortárs népművészeti megnyilvánulásnak is tekinthető; és része az utca, a köztér vizuális terének éppúgy, mint a kirakatok, a graffitik, vagy akár a WC firkák.

2.1.1 Képek

2.2. „párosan szép az élet“

Párosan szép az élet fotósorozatomat abban az értelemben tekintem a *Férjhez akarok menni!* projektem előzményének, hogy az is a párkapcsolatokkal foglalkozik, valamint érinti a népi hiedelmek világát, amennyiben szellemeket idéz, és azokat speciálisan a babonáknak megfelelően láttatja. Képeim reflektálnak az újkeletű szingli életformára, hiszen speciális bögre gyűjteményemen keresztül magamat, mint a magánéletét tudatosan irányító nőt mutatom be játékosan. Formailag is előzménynek tekinthető ez a fotósorozat: a szöveget itt is úgy használom mint a kép szerves részét, akár csak a *Férjhez akarok menni!* receptképeinél.

„Az emlékezés világméretű felélénkülésének vagyunk szemtanúi. Az utolsó húsz-huszonöt évben minden ország, társadalmi, etnikai, csoport vagy család alapvető változáson ment keresztül a multjához való hagyományos viszonyát illetően, mely változás különböző formákat ölt: a történelemírás hivatalos verziójának kritikája és a korábban háttérbe szorított területek előtérbe kerülése, az elnyomott vagy kisajátított múlt visszakövetelése, növekvő érdeklődés a »gyökerek« és a genealógiai kutatások iránt, növekvő odafigyelés az »örökségre« amit az angol »heritage«-nek a francia »patrimoine«-nek hív. Persze ezek a trendek összekapcsolódtak, s hatalmas hullámokat verve robbantak be a világba, mindenütt szoros kapcsolatot teremtve a múlt-függetlenül annak valóságos vagy képzeletbeli voltától- iránti tisztelet és a valahová tartozás között, a kollektív és az egyéni öneszmélés között, továbbá az emlékezés és az identitás között.”⁶ Az emlékezés diskurzust teoretikus elindító Pierre Nora szavait kiegészíthetjük azzal, hogy az emlékezéssel foglalkozó munkák számának megnövekedése egyaránt érvényes a kortárs művészetre és a kortárs művészeti teóriára. Az emlékezet, emlékezés előtérbe kerülésének okai között minden bizonnyal ott

⁶ Pierre Nora: The Reasons for the Current Upsurge In Memory. *Transit Europäische Revue*. 2002/22

vannak az elmúlt két évtizedben bekövetkezett jelentős változások, hiszen öröknek hitt politikai rendszerek buktak meg, valóságos és metaforikus falak dőltek le. Ahogy András Edit megállapította 2005-ben: „Annak, hogy Magyarországon csak alig észrevehetően, elvétve találunk erre a világméretű jelenségre reflektáló munkákat, több oka is lehet. Az egyik nyilvánvaló oka az emlékezésnek a hivatalos politika által való kisajátítása és manipulálása, másrészt nálunk mereven tartja magát az a romantikus művészkép, mely szerint az az autonóm művész – aki teljesen független a társadalmi és politikai körülményektől – az alkotás egyedüli forrása, aki inkább egy érzéki és ösztönös lény, semmint tudást produkáló (knowledge production) intellektus, nem sok helyet hagy a magánember élettörténetének, emlékeinek, vágyainak, illetve ezek interpretálásának.”⁷ A személyes és a kollektív emlékezés határvonalai gyakran elmosódnak, könnyedén összeecsúsznak, fedésbe kerülnek egymással.

Saját tevékenységem jóideje a privátszféra és a nyilvános szféra határainak átjárására irányul, megfelelően az ezredforduló azon művészeti tendenciáinak, amelyek a modernizmus emelkedett toposzai helyett a magánélet, a személyesség relációira irányulnak. Ahogy András Edit írja a korszakot elemző könyvében: „Talán a túlpolitizáltságba való belefáradtság miatt, talán a színtér pillanatnyi orientációs zavara és önkorlátozó tevékenységének lanyhulása miatt sok női művész az elvont, száraz, és személytelen nyelv helyett szűkebb lakókörnyezete, a privát tér elemeit és a hagyományosan női tevékenységgel kapcsolatos anyagokat kezdett használni.”⁸

A „párosan szép az élet” sorozatom akkor készült, amikor kilábalóban voltam életem egy hosszú traumatikus időszakából. Személyes veszteségeim, a sok körülöttem történő haláleset miatt több munkában, projektben is az emlékezéssel, a gyásszal, és a

⁷ András Edit: Érintés nélküli érintkezés. Gőbolyös Luca művei. *Új Művészet*, 2005/8, 24–25.

⁸ András Edit: *Kulturális átöltözés. Művészet a szocializmus romjain*. Argumentum kiadó, Budapest, 2009

trauma feldolgozásával kezdtem foglalkozni. (*párosan szép az élet* (2002), *Veled is Nélküled* (2002), *Úttörőnyakkendő* (2007), *Lufik* (2007), *Bandi csacsi* (2007), *Két hét* (2007), *Ikrek* (2008))

A sorozat létrejöttét egy furcsa összefüggésrendszer felismerése inspirálta. A velem komolyabb kapcsolatot kialakítani szándékozó férfiak mindegyikétől egy időben (a sorozat elkészültéig) páros ivó eszközöket, poharakat, csészéket, bögréket kaptam ajándékba. Lényeges megjegyezni, hogy sem az újabb és újabb hódítás vágya, sem különös vonzódásom eme tárgytipushoz, és nem is a szükség indokolta ezeket az „egyforma” ajándékokat. Már megkapásuk pillanatában kialakult melyik bögréből fogok én, és melyikből az életem részévé válni kíváncsózó férfi kávézni reggelente. Aztán idővel az ilyen módon kapott páros tárgyaim egyike eltört, s valahogy mindig a férfi által használt darab és mindig a kapcsolat megszakadása után. Hajlamos vagyok szimbólikusan értelmezni bögréimet és történetüket, azt ahogyan szerelmeim be akartak költözni az életembe. A bögrék persze véletlenül törtek el, de Freud óta tudjuk, hogy az elvétések nem a véletlennek köszönhetőek, hanem a tudatunkban rejtett, elfojtott vágyak indukálják őket.⁹

Az én bögréim sorsát, ez esetben „végzetét”, a férfiak végzetének beteljesülését követően esetenként jómagam, időnként barátnők, takarítónőm vagy a mosogatógép teljesítik be. A bögre ajándékozási be akarnak fogadtatni, s a bögre eltörésével szimbólikusan is távoznak az életemből, még a fizikai nyomaik is törlődnek, s csak az emlékezetemben élnek tovább. A tárgyak, illetve történetük akkor vált számomra láthatóvá, amikor már csak emlékszem rájuk, a már nem létező párjukra, illetve történetükre. Ennek megfelelően a képeimen az eltört bögrék nem szerepelnek, csak az egyedül maradt „női” párjuk látható a maga fizikai valóságában, a hiányzót, a „férfibögrét”, a digitális technika lehetőségeit kihasználva szellemként, áttetsző árnyékként tettem rá a képre utólag.

⁹Sigmund Freud: *A mindennapi élet pszichopatológiája*, Gabo könyvkiadó, Budapest, 2006

A szellem-fotó története alig fiatalabb mint a fotózás maga, létrejötté 1861-ben William H. Mumler nevéhez kötődik. Népszerűségének titka a fotóba mint az igazság leképezésének eszközébe vetett hit. A fényképet a mai napig sokan a valóság másolatának, helyettesítőjének vagy valamiféle mozdulatlan, értéktelen reprodukciójának tekintik. A fénykép távolról sem reprodukál, hanem „visszaélve” az objektivitásba vetett hittel, megvalósít, valóságot konstruál és hihetővé tesz, esetleg meg nem levő dolgokat, érvénytelen eszméket „hitelesít”. Mindig egy viszony tükröződése, lenyomata, ami a valóság, illetve a kép tárgya és a fotós között létezik, vagy jön létre a fényképezés pillanatában. Susan Sontag a fényképész személyének „befolyásoltságaira” is felhívja a figyelmünket: „Bármilyen elszántan igyekszik a fényképész, hogy a valóságot tükrözze fejében ott motoszkálnak az ízlés, meg a lelkiismeret burkolt parancsai.”¹⁰

Richard Avedon egészen odáig megy, hogy azt állítja: „Számomra a képeknek olyan realitásuk van, amilyen az embereknek nincs. A fényképek révén ismerem őket.”¹¹ Roland Barthes viszont arról beszél, hogy a fényképek veszélyesek, a fényképészek alkotta mítoszok a társadalom számára befogadhatóvá, emészthetővé, érthetővé akarják tenni a fotográfiát. „...úgy, hogy a fényképet olyan tulajdonságokkal ruházzák fel, amelyeket a Fényképész alibiként használhat. Ezek a funkciók a következők: informálni, ábrázolni, meglepni, jelentést adni valaminek, kedvet ébreszteni valakiben.”¹² A fotográfiákat azért sem kezelhetjük a valóság letéteményeseként, mert annak egy múltbéli darabját tárják elénk. A fénykép a múlt egy pillanatát rögzíti, hiszen, ha továbblépünk az időben, az előző pillanat már halott, illetve csak a folytonosságban létezik. A fotók egyrészt tagadják öregedésünket, másrészt krónikásai leépülésünknek. Tehát a

¹⁰ Susan Sontag: *A fényképezésről*, Europa kiado, Budapest, 1999

¹¹ Richard Avedon: *An Autobiography*, Random House, New York, 1993

¹² Roland Barthes: *Világoskamra – jegyzetek a fotográfiáról*, Európa Könyvkiadó, Budapest 2000/3

fényképnek önálló ideje van, az időt egy pillanatban megállítja, rögzíti ugyanakkor örökkévalóságot biztosít, azaz megörökít. Az, hogy ki milyen szeletét tartja rögzítésre méltónak, melyik világnak, melyik időpillanatban, az teljesen szubjektív döntés.

„A szellem-fotó minden fénykép emblémája amennyiben a fényképezés maga is szellemeket generál” tartja Luis Kaplan. Freud a századvégen a *Totem és tabu* című írásában amellel érvel, hogy a szellemek és démonok nem egyebek, mint a halott hozzátartozóinak projekciói, azaz az ő saját érzelmi impulzusaiknak kivetítései, belső emócióik külsővé tétele. A szellem-fotó ebben az értelemben a túlélő projekciója, igénye arra, hogy benépesítse a világot szellemekkel, hogy ilyenén kapcsolatot tarthasson velük feldolgozhatatlan, megemészthetetlen hirtelen távozásuk után is.”¹³ A művészet értelmezésben is jelen van ez a gondolat, Klee szerint: „A művészet nem a láthatót ábrázolja, hanem láthatóvá tesz.”¹⁴

Számomra mindebből az a kérdés adódik, hogy mit is tesznek láthatóvá a képek? Ami a saját fotósorozatomat illeti, megidézi a nem létezőt, éppé varázsolja az eltörtet, az elromlottat, ezáltal elmeséli a történetüket.

Csendéleteimet a konyhámban fotóztam, ahol a polcaim mögött végig futó tükör-sáv van. Bonyolult téri helyzetek jöhettek így létre, ahol adott esetben a tükörben a tükör tükrének képe jelenik meg. Mindennek megvan a maga tükörképe, kivéve a „szellem bögréknek”, megfelelően a népi bölcsességnek, ami úgy tartja, hogy sem a szellemek, sem a vámpírok nem látszanak a tükörben, mert nekik nincsen lelkük, és a tükörben csak a lélek képmását láthatjuk.¹⁵ A szépirodalomban és a filmekben sokszor így

¹³ András Edit: Érintkezés nélküli érintkezés, *Újművészet*, 2005/8, 24–25

¹⁴ Paul Klee In. Matthias Bunge: *Képkategoriák a 20.század művésztében.Fogalmi behatárolás-kisérletek a határait vesztett kép láttán.*
http://www.balkon.hu/balkon03_10/01bunge.html

¹⁵ Okkult tudományok kézikönyve. Urbis Könyvkiadó, Budapest, 2004

derül ki valakiről – általában a potenciális áldozat számára –, hogy vámpír. Bram Stoker 1897-ben írt *Drakula* című regényében Jonathan Harker arról ismeri föl a vámpírt, hogy annak nincs tükörképe. A gróf éppen akkor lép be a szobába, amikor Jonathan Harker a tükör előtt borotválkozik. Borotválkozás közben Harker nézi magát a tükörben, maga mögött pedig nem látja Drakulát, csak az üres szobát.¹⁶ Talán a legismertebb amikor a *Vámpírok bálja* (Roman Polanski 1966) egyik utolsó jelenetében a menekülni készülő Abronsius professzor, a szépséges Sarah és Alfred (Polanski) szembe táncoltak a bálterem hatalmas tükrével, mögöttük az egész vámpír vendégsereggel, és csak ők látszanak a tükörben. A filmet záró narrátori szöveg a következőkkel engedi útjára a nézőt: „Akkor éjjel, Erdélyből menekülvén, Abronsius professzor nem sejtette, hogy a Gonoszt viszi magával, melyet el akart pusztítani. Hála neki, a Gonosz végre elterjedhet az egész világon.”¹⁷

Turai Hedvig a sorozatról készült írásában képesnek tart a szellemek láttatására, „létrehozására.” „... Aki képes látni őket, annak viszont nehéz szabadulni tőlük. Góbolyös Luca ismeri a szellemek életét, hiszen ő maga is volt már hasonló helyzetben, amikor eltűnt a nagyvárosi turista tömegben, amikor fényképezőgépét kiengedve saját kezéből, őt fotózták barátai, s fekete ruhás szellemalakként, Árnyékutazóként lépett be mások fotójába, s járja be talán még mindig, ma is a világot mások képein. Az *Árnyékutazó*¹⁸ most itthon maradt és itthon folytatta kísértet-tanulmányait. Rájött, hol van a kísértetek igazi lakóhelye: a kompjúterben. Ott talált rá a bögrék eltört, elveszett kísértet párjára is, ott ahol oly sok kapcsolat is szövődik mostanában, ahol szellemek adnak egymásnak randevút.”¹⁹

¹⁶ Bram Stoker :*Drakula*. Európa Kiadó, Budapest, 2006

¹⁷ *Vámpírok bálja*, rendezte: Roman Polanski, 1967

¹⁸ *Árnyékutazó* (2002) sorozatomban felcserélem a „subject” / „object” viszonyt, a professzionális kontra amatőr, a fényképész kontra fényképezett relációt, továbbá kimozdulok a centrumból (a történet fókuszából) a keret felé, azaz a sorozat a hiányról is szól, megfelelően Turai Hedvig értelmezésének. Turai Hedvig: *Árnyékutazó*. Praesens, 2002/1, 77–81

¹⁹ Turai Hedvig: *A bögréknek megvan a maguk sorsa*, *Műértő*, Budapest, 2005/5

A sok komputeres utómunka miatt a *párosan szép az élet* munkámban digitális kamerával dolgoztam. A képek címe a rajtuk szereplő tárgyak ajándékozójának a neve. Egy rövid szövegben a képekre került, így annak szerves részévé vált, a képen szereplő félig szellem bögre-páros megkapásának és eltörésének története.

Kép és szöveg egymásmellettisége a középkorra nyúlik vissza. A kódexekben meglehetősen koncepcionális volt kép és szöveg egy oldalon való megjelenítése. Nem csupán az, hogy a betűk milyen karakterűek, hanem az, hogy az illusztrációk a szöveggel hogyan működnek együtt. A modernizmusban a modernizmus paradigmájában a purifikáció száműzött minden képilegen elemet, köztük a narrácitót és a szöveget is, száműzve a kép és szöveg együttállását a reklámok és plakátok műfajába. Az elmélet is egyre többet foglalkozott a textuális művészet és a vizuális művészetek különbözőségével.²⁰

Magam a képeimen kifejezetten törekedtem arra, hogy a fénykép és szöveg találkozásánál a szöveg ne csupán leírja, azaz verbálisan megismételje azt, ami a képen látható. De a fordítottjára is ügyeltem, hogy a kép ne illusztrálja a szöveget, hanem mindkettő külön is megállja a helyét, és ugyanakkor egymásra is reflektáljanak, kiegészítsék egymást. A képre írt szövegek elmesélnek valamilyen történetet a fiúkról, hiszen jellemző lehet valakire akár egy-egy gesztusa is: "2002 őszén, amikor Levente eltörte a Benőtől kapott boros poharat, aminek persze akkora már nem volt meg a párja, vett nekem kettőt helyette. Gondolván, hogy minden pótolható, ugyanolyan poharakat hozott mint a Benőfélék voltak."²¹ vagy "Ezt a két bögrét a nyuszi tojta 2003 húsvétján. Fülöp titokban hagyta őket a konyhapolcomon a többi bögre között és az ünnepi készülődésben várta, hogy észrevegyem őket."²²

²⁰ Lásd 3.3 Az ételfotó mint kommunikációs forma

²¹ Részlet a *párosan szép az élet* No 5. *Levente* című képről

²² Részlet a *párosan szép az élet* No 7. *Fülöp* című képről

A képek érzeteket, benyomásokat, hangulatokat mesélnek, professzionálisan bevilágított, megrendezett csendéleteken. A fotográfiák úgy is értelmezhetőek, mint egykori szerelmeim metaforikus portréi a tárgyaikon, és az ajándékozás történeteinek keresztül megidézve. Mint sorozat, egyfajta szimbolikus önarckép is egyben, személyes élettörténetem egy szelete. A *párosan szép az élet* sorozat a konyhám egy eléggé szűk, szándékoltan értelmezhetetlen, absztrakt részletét mutató képpel indul, bevezeti az egész sorozatot, és emlékeztet arra, hogy én emlékszem arra, amikor emlékezni kezdtem. A sorozat az emlékezetéről, az emlékezet működéséről is szól.

A kezdőkép után kronológikus sorrendben végig megy a „bögregérfiak” megkapás-elvesztés történeteinek, minden tárgynak, kapcsolatnak külön képet szentelve. Három kép kissé eltér a többitől, ezzel is erősítve a sorozat alapállítását. A *No.4 Benő* képen egy csésze van, mert akkor egyedül voltam ösztöndíjjal Brightonban, így csak egyet kaptam. A *NO.6 Dávid, a nős férfi* képen hat pezsgős pohár van (három ép, három szellem), hiszen szeretői viszonyban a férfi nem a reggeli kávézáshoz ajándékoz tárgyakat, és végül a *No.8 Dezső* képen még két teljesen ép csésze szerepel, mert ahogy rá is van írva: „Mivel a kapcsolat nem olyan régen ért véget, és a kiállítás miatt különösen vigyáztam ezekre a tárgyakra így eme páros mindkét tagja sértetlen.”²³ Az utolsó képen a konyhám teljesen látható, ahogy tükröződik a tükörben a tükör, és az összes megmaradt bögrém, csészém, poharam. A záró szövegsor az akkori elképzeléseimnek megfelelően vonatkozott mind a párkapcsolataimra, mind pedig az ezzel járó bögrekapás végetérhetetlennek tűnő sorára: „Folyt.Köv.” Azonban ez a munka többé nem folytatódott, és nem csak azért, mert a kivitelezés során kimerült az érdeklődésem a jelenség iránt, hanem mert a tárgyak és történeteik ilyen együttállása megszűnt.

²³ Részlet a *párosan szép az élet* No 8. *Dezső* című képről

2.2.1 Képek

1.kép

Emlékszem, amikor az első pár kávéscsészét kaptam. nem tulajdonítottam neki nagyobb jelentőséget, nem is sejtettem milyen furcsa gyűjtemény kezdő darabjai ezek . . .

2.kép

Benő

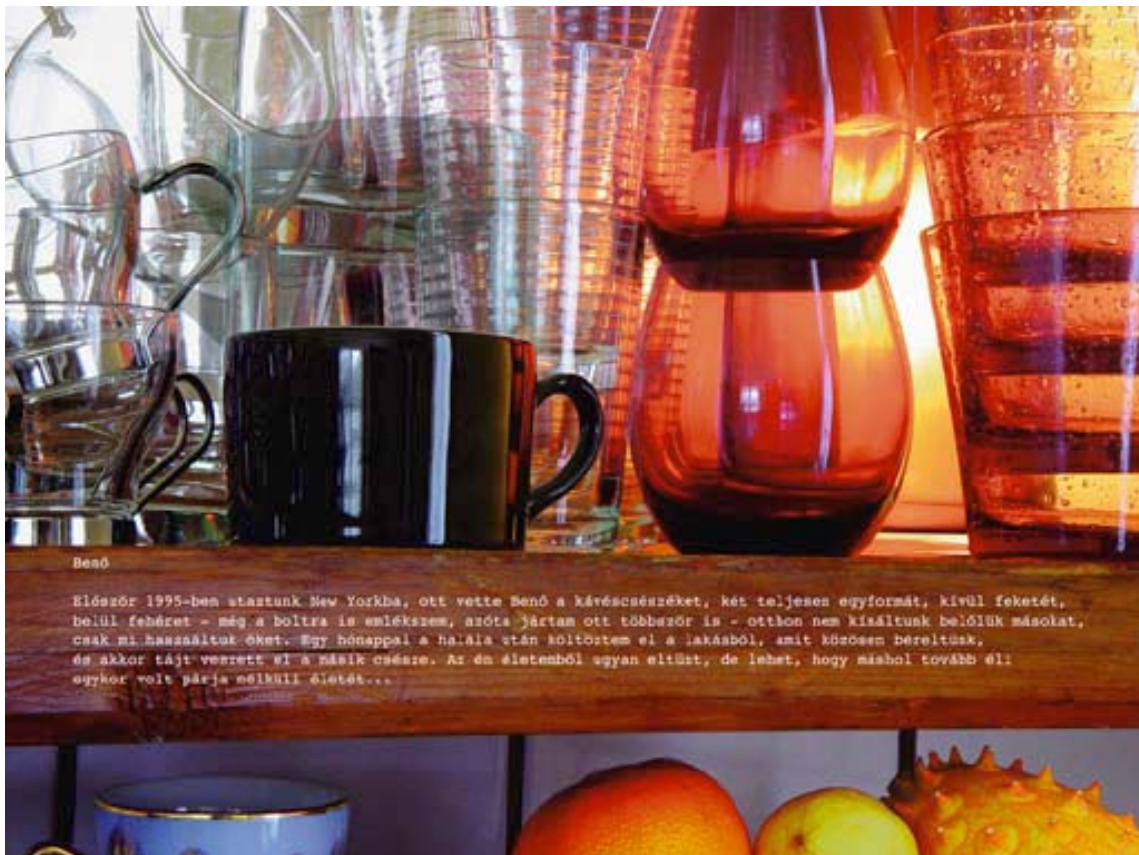
Összeköltözésünk előtt, Az első közös utazáson, 1993-ban, közvetlenül összeköltözésünk előtt kaptam ezt a két csészét. Az övé hosszában csíkos volt, az enyém szabálytalan pöttyös. 2002-ben Benő halála után a páros tárgyaink észrevétlenül, és gyorsan elkezdtek megfogyatkozni, nekem egy egy maradt belőlük. Valahogy mindegyiknek csak a Benő-fele törött el, vagy veszett el. Sajnos nem emlékszem, hogyan tűnt el ennek a csészének a másik fele...

3.kép

Benő

Először 1995-ben utaztunk New Yorkba ott vette Benő a kávéscsészéket, két teljesen egyformát, kívül feketét, belül fehéret. Még a boltra is emlékszem, azóta vásároltam ott többször is. Otthon nem kínáltunk belőlük másokat, csak mi használtuk őket. Egy hónappal a halála után költöztem el a lakásból, amit közösen béreltünk, és akkor tájt veszett el a másik csésze. Az én életemből ugyan eltűnt de persze lehet, hogy máshol tovább éli egykor volt párja nélküli életét...

4.kép

Benő

1997-98 ban Angliában tanultam egy évig míg Benő Budapesten dolgozott. Szerencsére majd minden hónapban meglátogattott. Egy ilyen alkalommal vette a brightoni ócska piacon a kávézós-tigrises bögrét. Nem volt párja hiszen akkoriban, átmeneti otthonomban reggelente egyedül ittam a kávéét...

5.kép

Levente

2002 őszén, amikor Levente eltörte a Benőtől kapott boros poharat, aminek persze akkora már nem volt meg a párja, vett nekem kettőt helyette. Gondolván, hogy minden pótolható, ugyanolyan poharakat hozott mint a Benő-félék voltak. A nagyobb a férfinak a kisebb nekem. Már nem jártunk együtt amikor a kettő közül a nagyobbat véletlenül felrúgtam az ágy mellett, és nem csak a bor ömlött ki belőle, de a pohár is eltörött . . .

6.kép

Dávid, a nős férfi

2003 januárjában a délutáni közös pezsgőzések egyikén hozta Dávid a 6 darab pezsgős poharat, mondván szép pohárból még élvezetesebb lesz az ital. Mivel ezek csiszoltüveg-és nem kristálypoharak, röpké szeretői viszonyunk után úgy gondoltam, nem mosogatom őket többet kézzel. Kettőt betettem a mosogató gépbe. sajnos egyik sem élte túl a műveletet. A harmadikat egyik barátnőm verte le pezsgőzés után az asztalról ...

7.kép

Fülöp

Ezt a két bögrét a nyuszi tojta 2003 húsvétján. Fülöp titokban hagyta őket a konyhapolcomon a többi bögre között és az ünnepi készülődésben várta, hogy észrevegyem őket. Mivel akkoriban ettől a szerelemtől színesebb volt a világ, így a narancssárgát választottam, aminek a párja komor sötétzöld volt kívül és kicsit világosabb belül. A komor zöld kapcsolatunk második felvonását a közlekedőfolyosómon, aprópénztartóként élte túl. Nem sokkal a végleges szakítás után a takarítónő leverte...

8.kép

Dezső

2004 decemberében a Mikulás hozta a bögréket. Az ágyban bontottam ki a csomagot, és a kockafejű cica rögtön a szívemhez nőtt, Így Dezsőnek jutottak a tehénkék. Mivel a kapcsolat nem olyan régen ért véget, és a kiállítás miatt különösen vigyáztam kaptak ezekre a tárgyakra így eme páros mindkét tagja sértetlen. Mostanában a kockafejű cicásról a „No milk today my love is gone away “ kezdetű sláger jut eszembe...

9.kép

Emlékszem, amikor felismertem, hogy milyen furcsa, lidércesen egyforma és bámulatosan egyedi vonulatot alkotnak ezek a tárgyak és történeteik az életemben ...

Folyt.köv.

3. Férfjhez akarok menni! (2008) projekt előkészítése, kontextusa, értelmezése

3.1. Babonák, hiedelmek, boszorkányság

“A babona bizonyos eszközöknek cselekményeknek és körülményeknek titokzatos, (természetfölötti) hatást tulajdonító és bizonyos jelenségeket természetfölötti erők megnyilvánulásának magyarázó tévhit.”²⁴ Olyan, a világ mágikus szemléletéből fakadó hitet jelent, ami nem alapul logikán vagy tudáson. A középkori tudósok olyan hiedelmekre használták a babona elnevezést, amelyek ellentétesek voltak a kereszténységgel, ma főként olyanokra alkalmazzák, amelyeknek nincs tudományos vagy logikus alapjuk és magyarázatuk. A mágia – mint a babonák és hiedelmek gyakorlata – segítségével az ember rejtett, titkos dolgokat akar megtudni, megjósolni, vagy erejét meghaladó dolgokat akar végrehajtani tehát varázsolni. A mágia, a varázslás azon az elképzelésen, hiedelmen alapul, hogy a világ egymástól távol eső, különböző dolgai között belső kapcsolat van, az egyik dologra való ráhatással a másikat befolyásolhatjuk, megváltoztathatjuk. Alapvetően két típusa van. Az egyik a hasonlóságra épül: ilyenkor elkészítenek egy ellenséges személyt vagy istenséget ábrázoló figurát, abban a reményben, hogy a hasonlóság miatt a bábú eredetijére is hatással tudnak lenni (voodoo). A másik az érintkezésen alapszik, azon a feltételezésen, hogy ha megszerzik a befolyásolni kívánt személy ruháját, haját, körmét, akkor az érintkezés miatt annak eredetére, vagyis a személyre is hatással tudnak lenni. Ennek jellegzetes esete az, amikor úgy gondolják, hogy a sebet ejtő fegyver megtisztításával a seb is gyógyítható. Freud szerint itt a lelki folyamatok projektálása működik: feltételezik, hogy lelki képzetek közötti asszociatív kapcsolatok a valóságban, a külvilágban is léteznek.²⁵

²⁴ Magyar értelmező kéziszótár. Akadémiai Kiadó Budapest 1972

²⁵ Sigmund Freud: Totem és tabu In.: Sigmund Freud: *Tömegpszichológia. Társadalomlélektani írások*. Cserépfalvi, Budapest 1995/23–157.

Az egyház a mai napig elítéli a "komolyan vett babonát", a mágiát, varázslást:

"A babona a hitetlen ember számára fogódzópont előre nem látható helyzetekben, és inkább valláspótlék, mint hamis istentisztelet. A hívők esetében a babonaság lehet tréfa is. A komolyan vett babona bűn az első parancsolat és a vallásosság erénye ellen, a Katolikus Egyház komolyan óvja tőle híveit. Pál apostol Barjézus zsidó varázslót a Sátán fiának nevezi (Ap.Csel. 13,10), valamint a Galateához írt levelében a babonaságot a „test cselekedetei” közé sorolja (5,20).

Magyarországon a nagyszombati katolikus tartományi zsinat 1611-ben és 1629-ben a következőképp fogalmazott:

„A ráolvasást, mágiát, jövendölést, sorsvetést, tenyérjóságot, kuruzslást a prédikációban gyakran ostromozzák, és ha valakiről kiderül a babonaság, értesítsék róla a püspököt.”

„Az egyszerű nép könnyen babonás, sok helyen javasasszonyok babonával gyógyítanak és ráolvasásokat művelnek. A plébános kérdezze gyónásban és azon kívül is, gyógyítanak-e babonás módon embereket vagy állatokat, és térítse el ettől az embereket.”²⁶

A vallásgyakorlatba nem illeszkedő, sokszor a boszorkánysághoz kötődő, természetfetti erőket megidéző tevékenységet azonban fellelhetjük a korai gyógyítással foglalkozó könyvekben is. Gellen Gergely 1680-ben írt Orvosságos Könyvében a következő "receptet" találhatjuk arra, hogy mit tegyünk akkor ha láthatatlanná szeretnénk válni : "Ved az hollonak fejit es ted oly helyre, az hol senki sem láttya es nem jarnak ot es egy hetig hogy legyen ot es egy het múlva menny oda s oly követ talalsz az feje fölött, mellyet nalad hordozvan senki sem láthat"²⁷

²⁶ <http://lexikon.katolikus.hu/B/babona.html>

²⁷ Gellen Gergely: Orvosságos könyv. Minden fele nyavajakról Emberekk és lovakk betegségekrül es az esztendőnek holnapirül. Irtam en Gellen Gergely Losoncz Városában

Mint egy éve gyűjtöm a házassággal, és szerelmi kapcsolatokkal foglalkozó, hazai és nemzetközi babonákat, részben a szakirodalomból, részben internetről, részben családomtól, barátnőimtől. Az általam gyűjtött babonák java ugyanazon a működési mechanizmuson alapul, miszerint a vágyott cél érdekében adnak egy receptet, meghatároznak valamilyen ősitudás szerint egy cselekménysort, melynek előírásait a kívánt célt elérni szándékozó ha megcselekszi, akkor vágya, kívánsága beteljesül. A gyűjteményemben kevés olyan babona található, amelynek "hatóanyaga" valamilyen varázsigé, versike, mondóka. Amelyik varázsigét tartalmaz, annak azonban az elmondását is speciális tevékenységsor előzi meg a recept szerint.²⁸ Nagyon sok olyan babonát találtam, ami az "érintkezésen", birtokbavételén alapszik. Ezek a babonák, praktikák azonban gyakran nem a vágyott férfi valamilyen részét írják elő megszerzendőnek (ez is előfordul!)²⁹, hanem a házasodni kívánkozó nőnek kell saját testének valamilyen részét megegetni a meghódítandó férfiúval és "a legény utánna bolondul"³⁰ Ezek a babonák köthetőek a kannibalizmushoz (a rituális célból való emberevésre gondolok: endokannibalok, exokannibalok)³¹, a másik testének a "megevése" ugyanúgy ahogy ezen babonák esetében "hatalommal" ruházzák fel az elfogyasztóját. Az általam gyűjtött babonák esetében azonban ennek a fordítottjáról van szó, a nő önként ad magából, mivel így a másiknak szerves részévé válik, az majd gondol rá, nem tudja elhagyni, belészeret, stb. Ez a gesztus a keresztény egyház babona ellenes alapállása ellenére része a keresztény liturgiának. Krisztus a tanítványokhoz fordul az utolsó vacsorán és utasítja őket: "Vegyétek és egyétek, ez az én testem, mely értetek megtöretik, igyatok ebből mindnyájan, ez az én vérem,

Anno 1680 kézirat, Egyetemi Könyvtár Kézirattára (Mss679) Kolozsvár. In: *Áldás és átok, csoda és boszorkányság, Tanulmányok a transzcendensről IV.* Balassi kiadó, Budapest, 2004, 198

²⁸ Lásd a dolgozatban 71.old. 3/1

²⁹ Lásd a dolgozatban 74.old. 4/7, 76.old. 3/1, 77.old. 5/4

³⁰ Lásd a dolgozatban 69.old. 2/6, 72.old. 3/5, 74.old. 4/1, 4/2

³¹ Rátai János :*A kannibalizmus kultúrtörténete napjainkig*, K.U.K. kiadó, 2007, Budapest

mely tiérettetek kiontatik”.³² Azóta minden keresztény ember úrvacsora alkalmával Istennel egyesül azáltal, hogy szimbólikusan eszik az ő testéből és iszik az ő véréből.

A rendszerváltással Magyarországon és a régióban nem csak politikai rendszerek dőltek meg, hanem eszmerendszerek is megszűntek többé irányadóak, meghatározóak lenni. Kinyílt a világ, ám támpontok nélkül. Az addig szigorú ideológiai keretek között nevelkedő társadalom nem lelte többé a kapaszkodóit, kinek-kinek magának kellett, saját igénye szerint “teljesen szabadon” újraépíteni, megkonstruálni azokat. A választható eszmék, ideológiák, vallások végtelen sora vált elérhetővé, befogadhatóvá. Nem véletlen az újvallássság, a piramis játékok, keleti miszticizmusok, az egészséges életmód, az ezotéria, a hétköznapi pszichológia hihetetlen térhódítása. Ebben az összefüggésrendszerben erőteljes felértékelődése érzékelhető a régmúlt társadalmi és családi értékrendjének mint az új identitások felépítésének támpontjai. Így függetlenül a „szingli” életforma erősödő térhódításától, az újonnan formálódó nemzetállamokban megfigyelhető a tradicionális és konzervatív gender szerepekhez való visszatérés és az anyaságnak mint a női lét csúcspontjaként való értékelése, éppígy a férjhezmenés, a férfitárs partner birtoklása újabban a nőiség kiteljesítésének egyik státusszimbólumává lett. Projektemmel ezekre a jelenségre kívánok reflektálni, másrészt az új médiumok megjelenésével teljesen átalakuló párkeresési szokásainkra. A tömegkommunikációs eszközök térhódításával, általánossá válásával, teljesen megszokottá vált az internet előtt ülő és a leendő partnerek között válogató, magát elrejtő társkereső, aki szeretne biztosat, jót, megbízhatót kapni, természetesen a legkisebb erőfeszítéssel, és kiszolgáltatottsággal. Mindenki kész válaszokat, megoldás sémákat szeretne kapni, szinte recepteket az életéhez. Nem véletlen, hogy soha nem látott érdeklődés van a horoszkópok, jósok, boszorkányos varázslók

³² *Biblia. Evangélium. Szent Márk könyvéből (26, 26 –28)*

íránt. Erre kívánok reflektálni, az igényeket a művészet mint szolgáltatás eszközeivel kielégíteni. A felhasznált médiumok irónikus parafrázisaival megoldásokat, könnyedén követhető, egy régi "női tudományt felelevenítő" recepteket adni.

Oltai Katalin a következőket írja az általam előbányászott és fogyaszthatóvá alakított babonák receptjeit megtanító projektről: "A *Férjhez akarok menni! Hasznos tanácsok hajadonoknak* (2009) egy még csak részben megvalósult video munka, azzal a tradicionális szemlélettel játszik, mely a nőt az okkultizmushoz, ezotériához, boszorkánysághoz kapcsolja. A szerelmi varázslás, átkok, babonák, jó és rossz boszorkányok azt a természetfeletti – és sokszor veszélyes – erőt jelentették, melyek felforgatják és fenyegetik a társadalmi rendet."³³

A tv-műsorban nem csak a narrátor szövege utal az összefüggésre köztem és a boszorkányosság, illetve a nekik tulajdonított ősi tudás birtoklása között, de a díszlettel is igyekeztem megerősíteni a nézőben ezt az asszociációt. Az egyik falon régi, faragott fakeretes tükör lóg; amint az köztudott, a tükörhöz rengeteg babona, mágia, varázslat társul, kötődik.³⁴ Ugyanazon a falon családi fotográfiák vannak különböző régi keretekben, női felmenőim portréi, megidézve azokat, akiktől ezt a tudást örökölttem, tanultam. A háttérbe berakott arctalan férfi bábu (a műsorban néha leveszek róla egy-egy ruhadarabot) aki a vágyott, megszerezni való férfit szimbolizálja, egyben utalhat egy woodoobabára is, akivel különböző ritusokat végezve, az

³³ Oltai Katalin: Kortárs művészeti stratégiák az átmeneti időszakban. Nagy Kriszta szubverzív projektjei és régiós párhuzamai, Szakdolgozat, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészettudományi Kar Művészettörténet Tanszék, 2009. témavezető: Turai Hedvig

³⁴ Ha egy férfi és egy nő először a tükörben pillantja meg egymást, nagyon boldog házasságban fognak élni.- Ha egy tükör magától leesik és összetörik, a házban valaki meg fog halni. - Ha meghal valaki, abban a házban minden tükröt le kell takarni, hogy a halott szelleme nehogy csapdába essen.- A lányok megláthatják leendő férjüket, ha a tükör előtt ülve fogyasztanak el egy almát, megfésülik a hajukat, majd belepillantanak a tükörbe: a hátuk mögött felsejlik a férfiú képe.- Ha hajadon lány tör össze tükröt, hét évig nem fog férjhez menni.- Ha egy tükörnek csak három oldalon van kerete, az azt jelenti, hogy egy boszorkány arra használta, hogy a messzi távolba lásson vele- Viharban le kell takarni a tükröket, mert a villámlás kiengedi belőlük a csapdába ejtett szellemeket.- Gyertyafénynél tükörbe nézni balszerencsét hoz, stb. Ditte és Giovanni Bandini: *Babonák lexikona*. Atheneum 2000 Kiadó, Budapest, 2003.

beteljesül a baba által szimbólizált férfival is. Az ételfotókon megjelenő régi tárgyak, porcelánok, csipketerítők is a nagymamák, dédik konyháját idézik, a "boszorkányok" világát.

"A hagyományos társadalmi szereposztás szerint a magasztos és közérdekű, illetve alantas és köznapi felállásban az utóbbi nyert női jelleget"³⁵ A táltosok (férfiak) nagy bizalmat és média nyilvánosságot kaptak itthon az elmúlt időszakban. Nem jelenik meg azonban a női pandantja ezeknek a varázslóknak, így munkám "hiánypótlásnak" is tekinthető.

³⁵ András 2009 Im:115

3.2. A média mint nyelv

Az elektronikus média, a televízió, a számítógépes kommunikáció jelentős változást hozott az életünkben. A nyomtatott korszak (Gutenberg galaxis) médiumaival szemben ezeknek az új médiumoknak, köztük különösen a televízióknak, alapvető sajátossága, hogy megteremti önálló világát. Köztudomású, egyre inkább tapasztalható jelenség, hogy csak az létezik, amit az elektronikus média közvetít, elénk tár, csak az a téma, a probléma, amit ezen a csatornán keresztül észlelünk. Képes átírni saját tapasztalatainkat, képes átformálni a gondolkodásunkat, személyiségünket. Gerbner egészen odáig megy, hogy: "A televízió alapvető szerepe - lévén a televízió a modern társadalom legelterjedtebb kommunikációs közege - az, hogy olyan szimbolikus funkciót töltsön be, amelyeket korábban a népszerű vallások töltöttek be a közösség számára. A hírek, a filmek, a televíziójátékok, az «intim beszélgetések» igen jól megjósolható forgatókönyve, amelyet milliók figyelnek, meglehetősen közel áll ahhoz, hogy a modern élet rítusainak, kultuszainak, passiójátékainak vagy mítoszainak nevezhessük őket"³⁶

A televíziós főzőshow-k és a szakácskönyvek reneszánszukat élik. Ezek a műsorok egyesítik a tájékoztató, informáló, valamint a szórakoztató műsorok tulajdonságait, és sokszor még "sztárokat", vagy ahogyan mostanában hívjuk őket "celebeket" is fogyasztásra kínálnak. A főzés, a vele való foglalatosság, pozitív üzenetet hordoz, az örömszerzés, a wellness egyik formája, de hozzákapcsolódik az otthon, a vendéglátás öröme is. A félórás főzőműsorok műfaja például olyannyira népszerű, hogy Magyarországon egy teljes tévécsatorna (Paprika Tv) is működésképes maradhat kizárólag főzőshow-k bemutatásával. A főzőműsorok és a hozzájuk kapcsolódó kiadványok, a szakácskönyvek, valamint újabban a websiteok változatos

³⁶ Gerbner, George: Kommunikáció és társadalom. In: McLuhan Marshall: *Vége a Gutenberg Galaxisnak*. Gondolat, Budapest, 1985, 403
Köszönet tanáromnak Tillman J.A.-nak, hogy felhívta a figyelmemet erre a számomra igen fontos írásra.

szociokulturális funkciókat töltenek be napjainkban: táplálkozási divatokat, valamint diétatrendeket képviselnek, diktálnak, így a testképpel és a testről való közgondolkodással lépnek közvetlen kapcsolatba.

A könyvesboltok polcain egyre szaporodnak a know-how típusú könyvek, a szakácskönyvek, "...minden harmadik könyv azért jelenik meg, mert valami praktikát rejteget az olvasók számára a mindennapok bonyolultságát enyhítve. Főzési, barkácsolási, házépítési, kertépítészeti irományok tömkelege..."³⁷ Ahogy Magyar Krisztián elemzi a megváltozott olvasási szokásainkat. A szakácskönyvek azonban a néprajz kutatók számára is forrásként szolgálhatnak, hiszen dokumentálják a különböző történelmi korok, országok vagy kisebb közösségek életét, egyaránt magukon hordozva a mindennapi élet és az ünnepek lenyomatát. Végül, de nem utolsósorban, ezek a kiadványok látványosan tükrözik a társadalomban elfoglalt férfi- és női szerepeket, gender-konstrukciókat, valamint ezek változásait is, részeként a nemekről, azon belül is a nők helyzetéről folytatott diskurzusnak.

A nőket nem tekinthetjük csupán úgy, mint a női szerepek médiareprezentációinak passzív áldozatait, mivel ők maguk gyakorta aktívan azonosulnak e reprezentáció egy vagy több vonásával, a média által reklámozott imázssal. A média nem csupán reflektál a nő társadalmi szerepére, hanem e szerep definíciójának egyik forrása, és az ez irányú szocializáció egyik fontos táplálója is. Ezt oly módon teszi, hogy követendő példákat, magatartás formákat és végrehajtandó rítusokat kínál a nézőnek, olvasónak, amelyek bizonyosan eljuttatják majd őket a vágyott célhoz, legyen az akár a femme fatale, családanya, akár vállalatvezető, szuperszakács vagy épp médiasztár szerep.

³⁷Magyar Krisztián: A média hatása olvasási szokásainkra.2007
file:///Users/luca/Desktop/DOKTORIMminden2/DOKTORIMlaptopdesktoprol/webarchivGYUJTES/P
art%20Magazin%20-%20Eger%20-%20A%20média%20hatása%20olvasási%20szokásainkra.webarchive

A főzőműsorok száma végtelen, így az én alapvető szempontom az volt a választásnál, melyiket tudom használni "mankóként" a taktikám kialakításához, a nyelvhasználat elsajátításához. Végül két meghatározó műsorra szűkítettem a mintákat. Az egyik választásom egy férfi szakács, nevezetesen Jamie Oliver *Főzzünk megint egyszerűen* műsora. A másik főzőshow Stahl Judit vezetésével a *Stahl konyhája* hétvégi adása az általam tervbe vett project, valamint a Jamie Oliver nevével jelzett műsor hasonló hossza és összetettsége miatt. Összehasonlításom fő szempontjai a következők: Van-e a főzésen kívül egyéb narratív elem is a műsorban? Miféle elbeszélésbe ágyazták bele a főzést? Fontos szempontnak tartom, hogy milyen funkciót tölt(enek) be a műsorvezető(k) a műsorban? Valamint van-e rajta kívül más is a showban, aki főz, és ha igen, hogy írható le kettejük viszonya? Jamie Oliver legnépszerűbb főzőshowja a *Főzzünk megint egyszerűen!* című műsor. Huszonnégy perc hosszú adásaiban a történet, vagyis a narrációs séma általában a következő: a műsorvezetőhöz vendégek érkeznek, ő pedig, miután gondosan megvásárolta a jó minőségű hozzávalókat, elkészíti a fogásokat, amelyeket végül barátaival együtt fogyaszt el. A kerettörténet szerint a színhely Jamie saját lakása, s az ebből következő oldott és bizalmas hangulat éppúgy jellemzi a műsorvezető mozgását, mint intonációját és szókincsét. Barátai részt vesznek az étel elkészítésében, kérdéseket tesznek fel, véleményt mondanak. Stahl Juditnál is otthon vagyunk, ő sem egy díszletben mozog szakácsnak öltözve, hanem az otthonában csinos ruhában fogadja a stábot, a kamerákat és így a nézőket.

Tehát mindkét műsor alaphelyzete ugyanazt a kettősséget mutatja: magánterületen professzionális munka folyik. A professzionalitást és a „megcsináltság” érzetét is hasonló eszközökkel érik el: a zoom használatát szinte teljesen mellőzik, gyakori vágásokkal változtatják az ételről és a műsorvezető kezéről készített nagyközeleli képeket a róla felvett félközeleli képekkel.

Én is ezt a technikát alkalmaztam a saját műsoromban: sok vágás, a közelik és nagytotálók váltakozása. A két elemzett műsorral ellentétben azonban én használom a kis mélységélességet, ami az itt nem tárgyalt, sokan Stahl Judit példaképének tartott Nigela Swenson műsorára jellemző, mivel számomra fontos az erős vizuális megjelenés. "A film azáltal, hogy nagytotál-készleteit használja, hogy kiemeli a számunkra szokványos kellékek rejtett részleteit, az objektív zseniális irányításával banális miliókben kutakodik, egyrészt nagyobb bepillantást enged a létezésünket kormányzó kényszerűségek világába, másrészt óriási, eddig nem is sejtett játékteret biztosít számunkra"³⁸ mondja Walter Benjamin a technikáról.

Mindkét műsorvezető képes egyszerre mind a showman, mind pedig a séf funkcióit egyedül ellátni a műsorában. Az ételkészítő jelenetekben folyamatosan beszélnek: elmondják a készített ételek eredetét, kultúrtörténeti hátterét (főleg Jamie), szólnak a hozzávalók beszerzéséről és a készítés különféle módozatairól is. Fontos része mindkét főzőshownak a személyesség, a saját vélemény, a másoktól eltérő megoldások is, miközben mindkettő profi szakács, jól felépített szaktekintély, hiteles tudásközvetítő média személyiség. Én magam átvettem ezt a kettősséget, és a következő szóhasználatokat, annak érdekében, hogy én is nagy tudású, a hagyományoktól bátran eltérő szakértőnek, igazi egyéniségnek, magabiztos mediasztárnak tűnjek: szerintem... én azt tapasztaltam hogy..., én úgy szoktam készíteni..., én így szeretem..., nagymamámtól úgy tanultam..., higgyék el, nagyon finom..., barátaimnak nagyon ízlik..., másokkal ellentétben én ...saját tapasztalatom szerint..., bátran tegyenek bele...

A *Stahl konyhájának* van egy fontos vonása: nincs kívülről bevitt történeti váz, s az adások egyetlen belső narratív sémára, a műsor rovataira, 5 különböző részeire épülnek. Azért nincsen

³⁸ Walter Benjamin: A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában.
<http://www.intermedia.c3.hu/mszovgy1/benjamin.htm>

szüksége kerettörténetre, mert az ő esetében egy már a médiából jól ismert figurát láthatunk más szerepkörben a háziasszonyében. "Bekukkanthatunk" hozzá, s nézhetjük, ahogy a saját konyhájában főzőcskézik. Ami számomra érdekes volt Stahl Judit műsorában, az az idegen megjelenése, bevonása a műsorba, aki nem más mint egy profi férfi szakács. Az alapállás a következő: adott a csinos, fiatal karcsú, a műsorban hangsúlyozottan nőiesen öltözködő Stahl Judit a háziasszony, és megjelenik a neki segítő Buday, aki a mesterszakácsok teljes menetfelszerelésében, fehér duplasoros köpenyben látható, testméretei és gesztusai egyaránt férfiasak és „szakácsosak”, a napjainkban uralkodó szereotípiáknak megfelelően, amely szerint két típusú konyhai beavatottság létezik: a „háziasszonyé” és a „mesterszakácsé”. A háziasszony természetesen nő, aki a háztartását ügyesen, egyszerűen, de azért fortélyosan (ahogy az anyukájától tanulta) napról napra igazgatja. A mesterszakács férfi, "aki egy kész művész" fantasztikus ételeket készít el, különleges alkalmakra. Csakhogy ezt a látszólagos rendet felborítja kettejük funkciója a műsorban. Budaynak az a szerep jut, hogy igazolja alátámassza a műsorvezető Stahl professzionalizmusát a valódi szerepek felcserélésével (gender szubverzió). A *Majd a Buday!* című rovatban kap egy dobozt egy-két rendkívül egyszerű hozzávalóval, s egy átlagosan felszerelt konyhában ezekből valami ehetőt készít, vagyis tipikusan háziasszonyi furfang segítségével főzi meg az igen egyszerű, de ízletes vasárnapi levest. Ezzel szemben Judit változatos, fantáziadús ételcsodákat mutat be nekünk, apró ravaszságokat, különleges fűszerkombinációkat és izgalmas konyhai eszközöket hozva mozgásba, azaz mindvégig igazolva látjuk, hogy ő az igazi szakácsművész kettejük közül.³⁹

Én magam nem hívtam ilyen idegen segítséget a saját műsoromba, az én profizmusomat, hiteles tudásközvetítő mivoltomat egészen más módokon építettem fel. A minden műsorrészt megelőző főcím

³⁹ Alexandrov Andrea: *Stahl konyhája*, Média kutató, 2004/3

alatt a narrátor elmondja, hogy engem már a nevem is determinált (a szüleim azért neveztek Lucának mert különös jelek kísérték születésemet) eme különleges női tudás elsajátítására, és tovább adására.

Szent Lucia a legendák szerint a III. és IV. század fordulóján élt Szicília szigetén, Siracusában. Egy zarándoklat alkalmával álmot látott, onnantól fogva Krisztus jegyesének tekintette magát. Ebbe az elhagyott vőlegénye nem tudott belenyugodni, s ezért feljelentette a lányt keresztény hite miatt. Mindent megkíséreltek, hogy Luciát a pogány bálványok előtti áldozat bemutatására kényszerítsék, de hiába. Megkínózták, megpróbálták tűzre vetni, de Lucia addig kitartott amíg az imádságát be nem fejezte. Mivel a később szentté avatott Lucia a legenda szerint

Jézus menyasszonya volt, ezért házasságszerző szentnek tartották.⁴⁰ (sok férjfogó, jósló babona kötődik eme névnaphoz)⁴¹ A Lucia – magyarul Luca – név a lux, azaz a „fényesség” szóból származik. Az egyház is bizonyára azért választotta ünnepének december 13-át, mert a 16. századi Gergely-naptár életbelépése előtt ez volt az év legrövidebb napja, a *téli* napfordulatnak, a világosság születésének kezdete. A fényvel való kapcsolata miatt már a középkorban a szemfájósok védőszentjének is tekintették, és az ikonográfiája szerint az őt ábrázoló képeken saját kiszúrt szemeit tartja egy tányéron a kezeiben. A magyar néphiedelemben ezért a szemmelveréssel azonosították és kreáltak belőle egy boszorkányos nőalakot, egy fehér boszorkát. Vagyis a magyar néphiedelemben nem egyértelműen negatív, ártó, rontó nőalak a „Luca-asszony”, mert ha tisztelettel fogadják, áldást hoz a házra.

A figurám megformálásánál sokkal könnyebb helyzetben voltam mint elődeim a főzőshowk sztárjai, hiszen nekem elég volt csak átvennem az általuk felépített professzionális „szakács művésznő műsorvezető” imázs elemeit, belebújni a kész szerepbe.

Mozdulatokkal; egy kedves szakács ismerősömmel „lefőztem” előre az ételeket, hogy a kamera előtt profi, szakmai mozdulatokkal készítsek el bármilyen ételt, vagy italt. Valamint, abból a célból hogy a végeredményként bemutatandó ételek hibátlanok legyenek, az ő, vagyis a szakácsmester szemével is.

A díszlet profizmusával; a már említett Paprika Tv rendelkezésemre bocsájtott egy stúdiót, amit átrendeztem egy lakás – képek és régi tükör vannak a falon – és egy profi konyha keverékének. A képek családi fotográfiák, nagymamák, ükanyák portréi a tudásom lehetséges forrásainak képei.

⁴⁰ *Szentek lexikona*, Dunakönyv, Budapest 1994

⁴¹ Lásd a dolgozatban 65.old. 1/1

A ruhám otthonosan elegáns nőiességével, amiben stylist volt a segítségemre, és végül de nem utolsó sorban a profi sminkkel.

A részletekből összeálló egésznek nézve a nézőben előhívódik a sok - sok főzőműsor által fölépített kép és máris hitelessé válik a műsorvezető személye, vagyis jómagam.

Az elmúlt években a főzés kilépett saját funkcionalizmusából: az internetes kommunikáció, a televízióműsorok és a fotográfia kedvelt témája lett, közösség-alakító hobbivá, identitás-képző tényezővé vált. Annyira divatosá vált a főzőműsor, hogy annak vezetése is lassan vágyott divat szakmának számít. Mi sem igazolja ezt jobban, mint hogy a Barbie-t gyártó Mattel a *Barbie Karrier Babák*⁴² sorozatot egy főzőshowt vezető Barbival indította 2008-ban. A babát körülvevő díszlet nem csak a kamerát de a konyhai berendezéseken kívül filmes studiólámpákat is tartalmaz.

⁴²http://www.toystore.hu/shop/product_info.php?kezd=all&partn=21&acs=118&alcs=214&prod=110720704&sid=69a5389eb09a00d279cee6537aafc446&m=

3.3. Az ételfotó mint kommunikációs forma

Clement Greenberg 1939-ben mejelent (magyarra csak 1978-ban lefordított) *Avantgarde és giccs* című munkája nagyhatású "védőbeszédnek" tekinthető a magasművészet mellett, minden olyan művészettel (ahogyan ő fogalmaz: giccsel) szemben, aminek "társadalmi összefüggése van"⁴³, ő maga ide sorol minden olyan munkát, ami "mechanikusan előállítható"⁴⁴, valamint ide tartozik "...az egész népszerű kommersz irodalom és művészet, a színes mélynyomású képeslapborítók, a ponyvával, a képregénnyel, a slágerrel a mulatóhelyi tánccal, a hollywoodi filmmel stb."⁴⁵ Ez a "tömegtermék"- az ő szóhasználatával élve, "ami nem ismer sem földrajzi határokat, sem nemzeti kultúrák közötti válaszfalakat, ... úton van affelé, hogy egyetemes kultúrává váljon."⁴⁶ Olyan értékeket hordoz mint "...a látvány élénk felismerhetősége, a csodálatos, a vonzó", amiből arra a pejoratív következtetésre jut, hogy "...nincs többé törés a művészet és az élet között."⁴⁷

A New York-i iskola, az absztrakt expresszionisták dominanciájával szemben fellépő amerikai pop art többek között éppen a greenbergi ortodoxiát opponálta.⁴⁸

"Ha jól belegondolunk, a szupermarketek tulajdonképpen olyanok, mint a múzeumok."⁴⁹ jelenti ki Andy Warhol egyenes párhuzamot vonva a mindennapi élet és a magasművészet fellegvárának tartott intézmények között. "A képek olyanok lesznek, és egyre

⁴³ Greenber Clement: *Avantgarde és giccs* in: *Művészet Szociológia, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1978/99*

⁴⁴ Greenber i.m.99

⁴⁵ Greenber i.m.98

⁴⁶ Greenber i.m.100

⁴⁷ Greenber i.m.101

⁴⁸ András Edit: *Kötéltánc. Tanulmányok az ezredvég képzőművészetéről*, Új Művészet Kiadó, Budapest, 2001, 206–218

⁴⁹ *Andy Warhol kiállítása* REÖK (Regionális Összművészeti Központ) Szeged, 2009.02.07 - 05.08

inkább olyanok, amilyenek a vevők akarják őket. Vagyis a képek azért lesznek egyre inkább olyanok, amilyenek a vevők akarják őket, hogy a vevők is egyre inkább legyenek olyanok, amilyenek a képek akarják őket. Röviden szólva, ez a kép és az ember közötti érintkezés.”⁵⁰ - írja Flusser a technikai képekről, a fotográfiáról, utalva a fogyasztói társadalomban működésére, valamint a médium egyént és fogyasztóiszokást formáló erejére. A befogadás mechanizmusát tekintve az írott vagy hallott szöveg esetében, az elhangzó szavak ütemében, vagy az olvasás tempójában, a nyelvbe kódolva bontakozik ki a jelentés. A képek befogadása lehet egyetlen intenzív pillanat műve is, (aha-élmény) mely azonnali érzelmi reakcióra bírja a befogadót, vagyis a kiváltott emocionális hatás tekintetében a képek erőteljesebb és hatékonyabb eszközei a kommunikációnak, mint az írott szövegek, amennyiben a kívánt hatást könnyebben és gyorsabban érik el. Éppen ezért sokkal rémisztőbbek is: az értelmezés fázisát mellőző azonosulás könnyen manipulálható, amivel a média és a politika rendre vissza is él. A képek azonban csak első, felszínes olvasatra tűnnek egyszerűnek, gyorsan fogyaszthatónak, valójában veszélyesek, miszerint a „...kép(zet)ek kultúrájában élünk, a látványosság társadalmában, szimulákrumok és látszatok világában. Képek vesznek minket körül; róluk szóló elméletek tengerében úszunk, de úgy tűnik, mindez mégsem segít rajtunk. Úgy tűnik a képek működéséről szerzett tudás, a képek megértése nem szükségszerűen biztosít számunkra hatalmat felettük.”⁵¹

A fényképekről szólva Susan Sontag hangsúlyozza, hogy „...igényünk, hogy fényképekkel alátámasztott valósághoz és fényképekkel felfokozott élményekhez jussunk a fogyasztói magatartás esztétikai megnyilvánulása, s ennek ma mindenki a

⁵⁰ Flusser: *A technikai képek mindensége felé*
(<http://www.artpool.hu/Flusser/Univerzum/00.html>)

⁵¹W.J.T. Mitchel: *A képek politikája. Ikonológia és Műértelmezés* 13, Jate Press, Szeged, 2008, 127

rabja. Az ipari társadalom rászoktatja polgárait a képi kábítószer élvezetére; a tudatrombolásnak ez a legellenállhatatlanabb módja. Mohó epekedés a szépség után, sóvárgás, hogy behatoljunk a felszín alá, hogy megváltssuk és felmagasztaljuk a világ testét – az erotika mindezen elemei gazdag táptalajra találnak abban az élvezetben amit a fénykép nyújt.”⁵² Sontag gondolat menetéhez hozzátehetjük, hogy a szépség utáni epekedést, könnyedén és a mindenapjainkat áthálózva észrevétlenül táplálja a reklámpipar, végeérhetetlenül ontva magából a különböző érzékeinket jólesően, és vágykeltően borzoló képeket, filmeket. “A mozgókép és a televízió megjelenésével a kép kiszabadult béklyóiból, s ma a tévéképernyőn egy pohár habzó Holstein látványa, melyben minden buborék önálló életet él, olyan elementális erővel hathat, mint egy őskori sziklarajz bölény ábrázolása a rituálét végző törzstagok számára, bár nyilvánvaló, hogy a rítusközbéli képhasználat nem koptatja el annyira a kép emotív erejét, mint egy reklámkép sokszori bemutatása.”⁵³ Az étel-ital reklámok kapcsolata a pornográfiával nyilvánvaló, mindkettő a vágykeltő mechanizmusokon alapszik. Az étel-fotográfia is az érzékszervek összekapcsolására épít: egy képet mutat, amelyet a személyes tapasztalat és a szineztézia az ízekhez kapcsol. Ma már egy szakácskönyv elképzelhetetlen és eladhatatlan képek nélkül, akárcsak a könyvet író személyiség erőteljes megjelenése nélkül. Egy-egy étel közvetítése két különböző kód átvitelével zajlik: fotók és receptek segítségével. A szakácskönyvet tehát szöveg és kép együttesének tekinthetjük és eme párosolytén megjelenésében ez esetben mindkettőnél nagyon fontos a vizualitás. A képek és szövegek együtteséről így ír Flusser: “A fényképek és minden későbbi műszakilag előállított kép – a filmek, videók, hologramok stb. – a szövegek elképzelhetőségét

⁵² Sontag i.m. 35

⁵³ Rétfalvi Györgyi-Czeizer Zoltán: Kép és szöveg viszonya a hypermédiában.
ile:///Users/luca/Desktop/DOKTORIMminden/kep%20es%20szoveg%20gyujtott./%20S%20Z%20A%20B%20A%20D%20P%20A%20R%20T%20-%20www.szabad-part.hu.webarchive

szolgáló találmányok. Amiként eredetileg a szövegek a hagyományos képek ellen irányultak, hogy a képzelődés bennük rejltő tébolyát meghaladják, úgy a műszakilag előállított képek is a szövegek ellen irányulnak, hogy az elképzelhetetlenség bennük rejltő tébolyát haladják meg.”⁵⁴

A szakácskönyvekben a képek és szövegek a vizualitáson keresztül kínálnak fogyasztásra egy tárgyat, és végső soron egy életmódot. Az életmód-dimenzió hangsúlya okozza, hogy a könyveket publikáló, a recepteket jegyző mesterszakácsok, akik médiaszemélyiségek is egyben (háttér támogatás nélkül nincsen hírnév, és ismertség) divatdiktátoraivá tudnak válni a diéta, étel és ital trendeknek.

A 20. század közepére, főleg a nők (nem kizárólagosan, gondoljunk csak a férfi testépítőkre) megítélésüket szorosan összekapcsolják saját maguk testük alakjával és méretével. Az önmeghatározás fontos eszközévé válik a test. Az üzenet ellentmondásos: míg mások, elsősorban a család táplálása még mindig főleg női feladatnak számít, a nőktől azt is elvárja a média uralta társadalom, hogy erősen korlátozzák önmagukat a táplálkozás terén. A nők az életük felett gyakorolt kontrollt jelképesen az étel és a súly kontrollja révén valósítják meg. Ugyanakkor ők maguk is aktívan részt vesznek saját maguk megalkotásában és hogy nem tekinthetők a társadalmi rend és a különféle reklámok szenvedő, passzív áldozatainak.⁵⁵

Az étel-fotóknak megvannak a maguk műfaji sajátosságai, és persze divatjuk is. Mostanában ezek a képek hol lányok, hol élesek, általában ott, ahol az étel legkívánatosabb része látszik, néhol elmosódtak, külön étel-stylistok dolgoznak rajtuk. A stylist feladata, hogy jól nézzen ki az étel és

⁵⁴ Vilém Flusser: *Képeink, 2000 Irodalmi és művészeti folyóirat 1992. február, 60-61. lap.*

⁵⁵ Lásd még a dolgozatban 36. old.

egyáltalán nem foglalkozik az ízzel, az a szakács dolga, de nem a fotózáson. Ott a színek, az anyagok, a textúrák összerendezése járulnak hozzá a hatáshoz; ezeknek a csendéleteknek gusztusosnak, étvágygerjesztőnek kell lenniük, az ehetőség ez esetben egyáltalán nem szempont (gyakran nem is étel kerül a képre, vagy csak félig főzött, hogy jól mutasson a képen). Ezek a képek a csábítás hatásmechanizmusával operálnak, étvágygerjesztő részletekből állnak, a néző elmerülhet bennük, élvezettel veheti sorra a kívánatosabbnál, kívánatosabb alkotóelemeket, miközben összefut a szájában a nyál a fantáziálástól.

Nekem nem volt ilyen könnyű dolgom. Hogyan tegyek étvágygerjesztővé egy fanszörzettel "fűszerezett" kávé? Vagy gusztusossá a menstruációs vérrel kevert pálinka koktélt? Kívánatosá azt a pogácsát, ami levágott körömmel készült?

Tehát más mechanizmusokra kellett apellálnom mint a klasszikus ételfotóknak. Kezdetben azt gondoltam, elég ha egy jól megcsinált reklám fotót kap a néző, amin csak hosszas szemlélődéssel fedezi fel az oda nem illő összetevőt. Talán az volt a csapda számomra, hogy eleinte ugyanazt a metódust kívántam alkalmazni, mint a filmes részénél a projektnek, a hibátlan nyelvhasználattal létrehozni a felhasznált formák irónikus parafrázisát, amin keresztül a tartalom is más kontextusba kerül.

Készültek is ilyen képek; a velencei Biennálé pályázat anyaga⁵⁶ még ezeket tartalmazta. A doktori értekezés során azonban saját magam számára is megérlelődött pontosan miről és főleg milyen módon akarok beszélni. Világossá vált számomra, hogy sem a művészeti koncepciómba, sem pedig fotográfusi munkámba nem illeszkednek a korábbi ételfotók. A pályán eddig eltöltött mintegy húsz év alatt készítettem divatfotókat is, azonban ebben a műfajban is az érdekelt, hogy szabadon kreálhattam egy

⁵⁶ Pályázat Pilinger Erzsébettel közösen a 2009-es Velencei Biennálé Magyar Pavilon kiállításának megvalósítására.

történetet, megrendezhettem egy jelenetet, és azt a legkisebb részletig kontrolálhattam. Végül a számomra “tökéletes” végeredményt állítottam ki.⁵⁷ Sok hasonlóság van a divat és az ételszakma között. A megrendezettség, az ismert, jól alkalmazható hatásmechanizmusok, a műfajon belüli időszakos trendek, divatok, a vizuális megjelenés fontossága, és az ennek érdekében történő látszatkeltés.

Választhattam volna azt is, hogy a képeken a praktikák végtermékét, ami kávé, vagy egy leves, esetleg pogácsa, úgy ábrázolom, mint egy hagyományos összetevőkből készült ételt, és

⁵⁷ A divatfotóimat divatcégekkel, tervezőkkel együttműködve de nem az ő megrendelésükre készítettem, saját elképzelésem, mondanivalóm megfogalmazása volt a cél. Ilyen munkáim: *Főiskolai Diploma munkám a Magyar Ipar Művészeti Egyetemen, 1994, Esküvő 2006, Kutyakaki 2007, LycraParty 2007*

csak a receptből derül ki "miben mesterkedtünk" az elkészítés közben (a meghódítanndó legény számára ez úgyis titokban kell hogy maradjon). Ez esetben azonban nagyon különvált volna az írott szöveg, a recept és a kép, nem együttműködve, hanem két külön egységként kommunikálta volna a végeredmény.

A recept különféle részletességgel szólhat a főzés folyamatáról. Egy szakácskönyvbe készülő recept írásakor a szerzőnek minden részletet le kell írnia, hogy mit meddig kell melegíteni vagy hogyan kell meghámozni. Én ezt azzal egészítettem ki, mivel nem hétköznapi recepteket kell az arra válalkozónak elkészítenie, hogy a receptjeim végén található egy "jó tanács" rész, ahol sok plusz információhoz juthat az olvasó.

Végül a képeknél lehetőségek mérlegelése után úgy döntöttem, hogy a számomra releváns irány, ha a képeken látszik miféle praktika, recept volt a mérvadó az elkészítésnél. Az egész projekt egy ősi tudás átadására, a recepteken keresztül az étel tabuk áthágására is épül, mindezt a boszorkányság, a varázslás, a mágia kontextusába helyezve. Ráadásul a napjainkban hitelesnek tartott médiumok nyelvén közvetítve nem akartam a képeket "normálisnak" álcázni sem. A képek felmutatják az ételreklámok vonzó gusztusosságát, de nem hordozzák magukon azok édeskésen erotikus kíváncsiságát, ugyanakkor szándékoltnak viselik magukon az egzotikus giccs vonásait, miszerint "...az egzotikus giccs a messzeség hívószavát fokozta fel."⁵⁸ Receptképeim is elvisznek egy másik világba, mai eszközökkel a "múltba", az egyszerre vonzó és ijesztő boszorkányok konyhájába engednek bepillantást, olyan tárgy és hangulat világot mutatnak fel, ami a nézőt a nagymama konyhájához, a dédi uzsonnáihoz, egy elfeledett nosztalgikus világhoz köti.

⁵⁸ Abraham A. Moles *A giccs. A boldogság művészete*. Háttér kiadó, Budapest, 1966

3.4 Hazai és nemzetközi párhuzamok

A kilencvenes évektől kezdve egyre több művész jelenik meg a hazai színtéren médiakritikával, melyben reflektálnak a művészet és piac megváltozott helyzetére, a média ízlésdiktáló és egyént formáló mindent felülíró szerepére, valamint a nőknek a testükkel, fizikai megjelenésükkel való azonosítására, identitásuknak arra való leszűkítésére.⁵⁹ Nagy Kriszta volt az első képzőművész aki nálunk provokatív módon elkezdett médiakritikával foglalkozni. Budapesten 1998-ban a Lövölde téren jelenik meg Nagy Kriszta egy plakáton; Naomi Campbell pózába és fehérneműjébe bújva hirdeti *Kortárs festőművész vagyok*.⁶⁰ "Önmaga áruként való megjelenítésével és az óriásplakát használatával tudatosan mond ellent a hagyományos filosz-művész önarckép műfajának. De tekinthető-e csupán önarcképnek, hiszen a szűk szakmát kivéve egészen biztosan nem ismerik (fel) a bikinis modellként pózoló, frissen végzett festőt név szerint?"⁶¹ írja a művésznek a hazai reklámparra is reflektáló, azt a saját kommunikációs eszközeivel felmutató és kritizáló munkájáról Oltai Katalin. Nagy Kriszta munkái több szempontból is jelen munkám párhuzamainak tekinthetőek, (foglalkozik a férjhezmenéssel is⁶²) amit azonban itt kiemelnék mint párhuzam, az a szerepjáték, hogy különböző szerepekbe bújik, szabadon és provokatívan használja az új médiumok nyújtotta lehetőségeket; ahogy Sturcz János fogalmaz: " A magas és populáris művészeti médiumok, a festmény, a komputerprint, az óriásplakát, az alternatív popzene és a 'televíziós személyiség' paraméterei között gátlások és előítéletek nélkül mozgó munkásságában a jelen nőművészetének kétértelműségeket és személyes hangvételt alkalmazó eljárását keveri a korábbi, második generációs

⁵⁹ Többek között: Bakos Gábor, Weber Imre, Nagy Kriszta, Gerhes Gábor, Komoróczy Tamás, Németh Hajnal,

⁶⁰ A *Kortárs festőművész vagyok* című óriásplakát 1998. novemberétől 1999. március 18-ig volt látható a Lövölde téren.

⁶¹ Oltai i.m.

⁶² *Csipkekriszti project*,. WAX, Budapest, 2007. március 3 – április 9. Kurátor: Bencsik Barnabás

nőművészet keményebb, provokatívabb, a média toposzait támadó stratégiájával”.⁶³ Kriszta nyilvános szereplésekkor, interjuiban, önreklámjaiban is szerepeket játszik, felvesz más identitásokat hol intellektuális szemüveges művészként, hol szexi cicababaként, manökenként, popdivaként jelenik meg a médiában.

Ez a fajta társadalom és média kritika, valamint a popkultúra és a magasművészet összekapcsolása, a határvonalak megszüntetésével azok átjárhatóvá tételével már korábban megjelent a szerepeit, megjelenését, személyiségét gyakran változtató Cindy Sherman *Film still* sorozatában. Sherman az az ötvenes évek filmjei által alkotott sztereotipikus női karaktereket fogalmazza újra, saját magát használva főszereplőként a 80-as években alkotott sorozatában. Kiinduló pontjául egy olyan médiumot választ a filmet ami mindenki számára elérhető, könnyen emészthető, készen kapott kliséket szolgáltató populáris műfaj. Nem konkrét filmkockákat parafrázeál, hanem azokhoz nagyon hasonlóakat konstruál. A női reprezentáció kritikáját fogalmazta meg egy médiauralta társadalomban, a média által termelt és terjesztett sztereotipikus képek használatának segítségével. Az imitáció, a képek felépítése, az utalások olyan pontosak, hogy a gyanútlan néző felismerni véli azok eredetijét. “Sokan mondják nekem emlékeznek a filmre, amiből a képet készítettem, az igazság azonban az, hogy egyáltalán nem gondoltam egyik filmre sem.” mondja munkájáról Cindy Sherman.⁶⁴ Nála is felvetődik a kérdés, hogy tekinthetőek-e ezek a munkák önarcképnek, vagy sem, hiszen maga a művész ábrázoltatik egy bizonyos karakter, illetve sztereotípiát megismerőjeként kosztümben, sminkkel, világítással segítve a megformázandó karakter létrejöttét. A művész portréjával van-e tehát dolgunk, vagy annak a személynek a fiktív portréja, akit a kép megismerő, esetleg a korszak képét látjuk megtestesülve, amelyhez az ábrázolt karakter tartozik?

⁶³ Sturcz János: *A heroikus ego lebontása*. Magyar Képzőművészeti Egyetem, 2005, 96

⁶⁴ Cindy Sherman: *The Complete Untitled Film Stills*. Museum of Modern Art, New York, 2003

Németh Hajnal is többnyire saját magát használja modellként multimédiális műveiben. A szerepjátékok, átváltozások révén a fantázia és a valóság elemei érzékenyen, sokszor ironikus módon keverednek. Sok munkája hétköznapi rutinjainkra reflektál, a valóságos vizuális környezet és a képzeletbeli cselekvés együttes megjelenítése révén. A saját munkám művészeti párhuzamának a *Házilag őrzött révület* című videómunkáját tekintem, ahol Németh az „...egyres emebereken túlnövő, megközelíthetetlen rítusokat és szertartásokat profanizálja, megszelidíti, megteremtve azok háziasított, személyre szabott magánváltozatát”.⁶⁵ Az egyik filmen Németh harisnyás lábbal sétál a kád vizén, szegfűk és gyerekjátékok között, másikon fekete kesztyűben egy szegfűvel fakaszt vizet a WC-csészéből. Ő maga így nyilatkozik erről: „A fürdőkád vizén való sétával és a WC-csészéből való vízfakasztással a csoda ünnepét szeretném a mindennapi élet személyesen átélhető szintjére hozni, felfedve a megvalósítás egyszerűségét és elfedve a megvalósító személyiségét. Persze ez is csak reklám, népszerűsít és példát mutat: Tedd magad is ezt, lehetsz varázsló és varázslat is egyben, a lehetőség mindenkinek megadatott!”⁶⁶ Munkája reflektál az újjavallássóság rohamos terjedésére, és az istenkeresésre is. András Edit így ír a munkáról: „A kereszténység misztikus pillanatait, az istennel való kapcsolatteremtést jelző csodákat, illetve a vallásgyakorlás kitüntetett pillanatait profanizálta, azaz birtokba vette, kisajátította saját használatú, hétköznapi változataik megteremtése révén. Ezáltal a hétköznapi és ünnepnapok egyenértékűek lettek, vagyis a köznapi és a személyes felértékelődött. Elmosódott az éles határvonal magán- és nyilvános tér között is, interpretációjában a magánszféra és a házi környezet szakralizálódott.”⁶⁷

Az erdélyi születésű, napjainkban az Egyesült Államokban élő képzőművész Dezső Andrea (egyidőben jártunk a Magyar

⁶⁵ András 2009 i.m., 126

⁶⁶ Németh Hajnal, In: Sturcz 102/103

⁶⁷ András 2009 i.m., 126

Iparművészeti Egyetemre⁶⁸) munkái hozzám hasonlóan a babonák világát idézik, illetve azokat a női ágon öröklődő jótanácsokat, intelmeket, hiedelmeket olvashatjuk humoros hímzésein, amivel az édesanyja látta el őt annak idején. András Edit az én munkámmal együtt tárgyalja Dezső hímzéseit abban az összefüggésben amennyiben: "Dezső a magas technológiára épülő információs társadalom globalizálódása korában és közegében a felbomló archaikus falusi közösségek mítoszvilágát menti meg az enyészettől."⁶⁹

A projektemet megelőző gyűjtő munka azonos azzal, amit Robin Ami Silverberg végzett, szintén a babonák között kutakodva kereste a ház körüli, a lakóház egyes részeihez kötődő gender-specifikus mondásokat, babonákat, és ezeket rendezte mérnöki formába.

Szabó Benke Róbert *Hajadonok* (2006) portré sorozata a házasságra, annak társadalmi megítélésével és az újkeletű szingli életformával foglalkozik. A fotográfiák olyan lányokról készültek, akik Róbert barátai, elmúltak már 25 évesek, a fényképezés pillanatában nem volt gyermekük és férjük sem, és már nem a szüleikkel éltek, tehát szinglik. Szabó Benke ugyanazt a fura menyasszony ruhát adja mindegyikükre, és mindenkiről a saját otthonában készíti fotográfiát.

"A modern monogámia a nő nyílt vagy leplezett házi rabszolgaságára épül ... A családban a férfi a burzsoá, a nő proletár"-idézi Tatai Erzsébet a kiállításról írt kritikájában Engelst.

"Ha csak ránézünk a magyarországi házasságkötések és válások számának alakulására, már akkor sem állíthatjuk azt, hogy ne lenne válságban a házasság intézménye: egyre kevesebb házasságot kötnek, és emellett már 1997-ben is a házasságkötések felénél több házasságot bontottak fel, és ez (2006-ig biztosan) nem változott. Mintha a polgári házasság szükségszerű felbomlásának

⁶⁸ ma MOME

⁶⁹ András 2009 i.m., 128

19. századi jóslatai kezdenének valóra válni. Engels óta tudjuk, hogy a polgári házasság egy hazugság-gépezet része, a nők kizsákmányolásának legális eszköze. A léprecsalásnak ez az élet minden részét behálózó programja azonban olyan tökéletes, hogy nincs talán egyetlen lány sem, aki ne álmodozna arról, hogy egyszer érte jön a fehér lovon a vőlegény-királyfi, aki pedig nincs, és nem is volt soha. A királyfi-pótlékkal viszont jön a nagy csalódás. A férfiak számára sem sokkal vonzóbb a házasság a maga unalmával, a sértett sárkánnyá vált feleséggel és a valós vagy vélt felelősségvállalással.”⁷⁰ Írja Tatai Erzsébet a sorozatról és még azt is hozzá teszi “nem hagynak kétséget afelől, hogy a házasság intézményének kritikáját fogalmazzák meg”⁷¹ amikor egy későbbi megjelenéséről ír a sorozatnak.⁷² Magam is része vagyok Róbert hajadon gyűjteményének. Az anyagnak második kiállításán, a Liget Galériában⁷³ azokat a lányokat ábrázoló képeket, akik közben férjhez mentek, Szabó Benke egy szalaggal látta el, melyen büszkén hirdette a felirat “elkelt”, tehát időközben az illető megházasodott. Némi csalódottsággal vettem tudomásul, hogy nem tartozom közéjük, és valószínűleg más is így érezhetett, mert Szabó Benke nagyon érzékenyen soha többé nem különböztette meg a képeket, vagyis az azokon szereplő lányokat, asszonyokat. Az alkotói szándék tehát a házasság intézményének kritikája volt. A szereplők azonban szerettek volna igaziból fehér ruhába bújni, s a megtalált királyfi oldalán a házasság kötelékébe lépni. Ez a “fókuszcsoportos kutatás” igazolta *Férjhez akarok menni! Praktikus tanácsok hajadonoknak* projektem “szükségességét”. Függetlenül a „szingli” életforma erősödő térhódításától, a férjhezmenés, a férfitárs partner birtoklása újabban a nőiség kiteljesítésének egyik státusszimbólumának tűnik, s így sokak számára érzékelhető presztízst jelent.

⁷⁰ Tatai Erzsébet: *Nem és Nem, Balkon, 2009/3*

⁷¹ Tatai Uo.

⁷² Alexine Chanel(F), Szabó Benke Róbert: *NO AND NO. 2B Galéria, Budapest, 2008. február 18–március 30.*

⁷³ Szabó Benke Róbert: *Hajadonok, 2006. Liget Galéria, Budapest, 2006. október 19. – 2006. november 16.*

Legfontosabb párhuzamnak Marina Abramovic: *Balkan Erotic Epic* (2005) video installációját tartom, mely több szempontból is egyezést mutat a munkámmal. Babonákat mutat be, néphiedelmeket, termékenység rítusokat, amelyek a jó házasélet elérésére, az egészséges utód világra hozására, a jobb, gazdagabb termés elérésére adnak sajátos receptet. Maga a művész tudósnőnek „álcázva”, kívülállóként ismerteti, mit és hogyan csináltak egykoron a Balkánon.

Ahogy a videó bevezetőjében elmondja :” A balkáni kultúrában ősidők óta használták a nemi szerveket – a falloszt, a vaginát és a mellet – betegségek kezelésére a gonosz természeti erők leküzdésére stb.”⁷⁴ Minden babona az erotika eszközeit használja, mint a cím is mutatja, ez lehetett a szelekció szempontja. A budapesti kiállításon 5 nagy projektált videó, és egy tv monitoron látható videó szerepel, amelyen maga a művész mondja

⁷⁴ Marina Abramovic: *Balkan Erotic Epic* (2005), Mi Vida, Múcsarnok, Budapest, 2009

el a falakon látható termékenység rítusokat, az öt kép ilyen módon csupán illusztrálja Abramovic szövegét.

Az egyik projektált videón népviseletbe öltözött asszonyokat látunk, ahogy a vaginájukat mutatják a termőföldnek esőben, abban a hiszemben, hogy akkor jó lesz a termés.

a

A másikon, ennek párjaként férfiak csoportosan szerelmeskednek a földdel, ejakulálnak a termőföldbe, mely szintén annak termőképességét volt hivatott növelni. Egyetértek András Edit kritikájával miszerint Abramovic ezen munkáját „nyilvánvalóan az »egzotikus« szexualitásra kihegyezett amerikai közönségnek szánta.”⁷⁵ Abramovic mint egy néprajz tudós beemel babonákból egy olyan válogatást a kiállítótérbe, amelyről biztosra vehető, hogy meghökkenti a nézőt és felkelti annak figyelmét. Retorikájából nem derül ki, hogy ő maga is ebben a kultúrközegben szocializálódott, s hogy bármilyen családi érintettsége lenne. Úgy vélem ez éppen az az attitűd, melyet Hal Foster keményen bírál *a művész mint etnográfus* írásában.

Abramovictól eltérően én nem a kívülálló pozícióból beszélek a régmúlt babonáiról. Én magam folyamatosan belehelyezkedem az általam prezentált narratívába és hivatkozom a családi, rokoni tapasztalatokra, akkumulált tudásra. Az én gyűjtésem, válogatásom szempontja a praktika, babona, mágia miéértje, hasznossága volt és nem az abban felhasznált „eszközök” meghökkentő mivolta.

⁷⁵ András, 2009 i.m., 129

3.5. Művészettörténeti értelmezés

DLA munkám médiakritikával foglalkozik, a média monopol helyzetével a tudás termelésében és közvetítésében. Különösen az foglalkoztat, hogy melyek azok a szegmensek, amelyek a hagyományból áteresztődnek a média szűrőjén, illetve melyek azok a megtévesztő stratégiák, amelyek révén az ál-tudás is eladható.

DLA vizsgamunkámhoz népi babonákat, hagyományokat gyűjtöttem össze különböző népek néprajzi szokásaiból, melyeket médiastratégiákkal "hitelesítetek", felhasználva a médiában való megjelenés eszközeit, a médiadesign elemeit. Ezáltal felfrissítem, mintegy "naprakésszé" teszem az ősi hiedelemvilágot. Ütköztetem ezt a feledésre ítélt tudást az igazság letéteményeseként kezelt médiával.

A munkám a művészettörténeti értelmezésben is helyet kapott. A stratégia létjogosultságát tömören és helytállóan összegzi Pilinger Erzsébet: "A gazdasági-társadalmi okokból egyaránt drasztikusan változó életkörülmények idézik elő olykor azt a helyzetet, hogy a hagyományos szerepek, helyzetek nyújtotta biztonság és a bizonyosság iránti igény ismét intenzíven fellép, s mindez részben a tradíciókba vetett (akár babonák, hiedelmek formájában megjelenő) hit feléledéséhez, akár az olyan hétköznapi tevékenységek, rituálék népszerűvé válásához vezet, mint az intimitást és kreativitást egyszerre lehetővé tevő főzés."⁷⁶ Azzal a kitételével azonban nem tudok egyetérteni, hogy munkámat összefüggésbe hozza a Szex és New York tv – sorozattal, ami úgy vélem leegyszerűsítí, egyhangúvá teszi a projektet.

Közelebb áll hozzám András Edit kontextualizálása, aki a személyes és/vagy nyilvános, magasztos és/vagy köznapi kategóriájában „a házi mítoszok, hiedelmek visszavétele” címszó

⁷⁶ Pilinger Erzsébet: A magyar pavilonban bemutatandó projekt szakmai koncepciója, Biennale pályázat a Magyar pavilonba kerülő kiállításra 2009

alatt tárgyalja munkámat: „A művész mint etnográfus és szakács a hiedelmek és babonák kutatásán és művészeti újrahasznosításán túl az alternatív ideák és vallások piacára is belép, női pandantjaként a posztszocializmusban megsokasodott táltosoknak, guruknak és csontkovácsoknak.”⁷⁷

Oltai katalin a fiatal művészettörténész szakdolgozatában részletesen elemzi munkámat. A média kritikéával kapcsolatos fejtegetése számomra igen meggyőző releváns: «Göbolyös Luca a mai kor információs csatornáit modellezve a televíziós főző - show-k mintájára készített el egy öt részes «műsortervet», mely a szerelmi babonákra és azok receptjeire tanít meg. Az öt epizód valamennyi szükségesnek vélt «erőre» megtanít: megtalálni az igazit, elbűvölni és magunkhoz láncolni, férjhez menni, ha elhagy visszaszerezni és elveszejtteni, ha mégsem kell.⁷⁸ A műsorvezető maga a művész, Göbolyös Luca, aki egy jól megszerkesztett, kifinomult látványtárral a kortárs médiaipar hatásmechanizmusát imitálva vezet be az abszurd, szájhagyomány útján öröklődő receptekbe és praktikákba. Göbolyös munkája ismét szubverzív stratégiával él, látszólag magára vállalja a „boszorkányságot”, az irracionalitást, szemben a férfiaknak tulajdonított racionális gondolkodással, viselkedéssel, miközben nagyon is racionálisan és tudatosan használja korunk technikai eszköztárát, a médiát.”⁷⁹

⁷⁷ András, 2009 i.m., 128

⁷⁸ Részlet Pilinger Erzsébet kurátori pályázatából.

⁷⁹ Oltai i.m.

4. Függelék

4.1. Felhasznált babonák

a pénteket tartják alkalmasnak a szerelmi varázslások végzésére, mert a szerelem germán istennője nevéből a Freia-ból ered a freitag, vagyis péntek (Odett Eberhard német barátnő)

ahhoz, hogy legyen pasi, egy nőnek nem szabad túl soványnak lenni, mert ha nem az, az azt jelenti, hogy egészséges és tud dolgozni és gyereket szülni

de mit tegyen ha nem az

-éjszaka kicsi tóban, fehér vizűben kell fürdeni, illetve szintén éjszaka nyáron a kiszemelt férfi birtokán a földön meztelenül henteregni (Paula Havaste finn néprajzos)

almára egy csepp vért cseppenteni és azt a kiválasztottal megetetni annyira megbolondítja, hogy nem lehet szabadulni tőle (*Babonák lexikona*)

venni kell három zsálya levelet, egyikre felírni, hogy "Ádám Éva" a másodikra, hogy "Jézus Mária" a harmadikra pedig a saját és választottja nevét, a leveleket elégetni, és a hamut a kiszemelt férfi italába, vagy ételébe keverni és szerelemre lobban (*Babonák lexikona*)

legegyszerűbben úgy szerezhethetjük meg a férfi szerelmét, ha a sörébe köpünk! (Odett Eberhard német barátnő)

kilenc rezgő nyárfáról levelet kell szedni, új tüvel átszűrni és a legény küszöbe alá tenni, amin az átment, a legény szíve ezután úgy remegett a leányért, mint a nyárfalevél (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

porrá őrölt macskagyökér (valeriana) borhoz adva erős vonzódást vált ki a férfiaktól (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

telihold idején a lábad közé kell tenni egy frissen mosott almát legalább egy fél óráig jól szorítani, aztán a kiszemelt férfival megetetni úgy, hogy a magja megmaradjon nálunk és a fiú bolondulni fog utánnunk (Paula Havaste néprajzos)

varádicsot össze kell keverni napraforgómaggal, liszttel, mézzel, vajjal, ebből gyűrűt kell formálni és a napon megszáritani, mert a házba nem szabad bevinni, majd az így keletkezett gyűrűn keresztül kell meglesni a kiszemelt legényt, és a következőt mondani: "Én nem nézek rád, te rám nézel, belénézel a szívembe, a szívem mélyébe, pukkadj meg, fordulj fel, ha nem látsz meg engem, nem jössz hozzám, nem látsz meg engem, a hófehér rózsarcú, magas és karcsú leányt" azután a kiszáradt gyűrűt egy erre készített pamutzacskóban a hóna alatt kell a lánynak tartani, amíg a varázslat be nem teljesül (*Babonák lexikona*)

Luca napján 13 gombócot kell főzni 13 férfi névvel, minden nap aztán megenni egyet és az lesz a jövendőbelink aki a végére marad (Anyukám)

Szilveszter éjszaka almát kell hámozni úgy, hogy a haja egybe maradjon, a bal váll fölött hátradobni és kiadja a jövendőbeli kezdőbetűjét (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

éjszakára a párna alá több almát kell tenni a lehetséges férj jelöltek nevével, éjszaka közepén egyet ki kell kapni találmra közülük és az lesz a férj (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

egy még nem használt tűvel három lukat kell egy zsálya levélbe fűzni, ezen át kell fűzni a saját és a választott fiú hajszálát, ezután a levelet össze kell tekerni, friss viasszal beborítani, és azt kell mondani "menj abba a házba, ahol ő lakik, kerülj a küszöb alá, ahol ő ki-be jár, s akkor majd megszeret (*Babonák lexikona*)

a menstruációs vér egy cseppjét rácseppenteni a kockacukorra, és ezt valamilyen módon megetetni a kiszemelt férfival (Ellen Seropian örmény barátnő)

Szent Iván éjszakáján kölcsön jeggyűrűn keresztül a bal vállán hátranézve egy tükörben megláthatja az igazit (Paula Havaste néprajzos)

Szent Iván éjszakáján 7 különböző virágot szedni egyedül, nem beszélve senkivel közben, és ezeket a párna alá téve álmában megláthatja az igazit (Paula Havaste finn néprajzos)

Katalin napon (november 25.) gatyát kell a párna alá rejteni, mert akkor megálmodja, ki lesz a vőlegénye (internet)

menstruáció vérét és alma elégetett magjának hamuját összekeverni, majd a kiválasztott férfi ételébe rejteni, vele megetetni, és a férfi biztosan szenvedélyre gyúl iránta (*Babonák lexikona*)

ráírni a férfi nevét csomagolópapírra és betenni a mélyhűtőbe és örökre hűséges lesz hozzánk (Maria Castilla cubai barátnőm)

borba, vagy pálinkába vért, vagy szőrszálát kell tenni, és ezt megitatni a kiszemelt férfival és örökre belénk habarodik (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

teljesen fordítva kell hordani a ruhát, eleje legyen hátul, a belseje pedig kívül hogy megszabaduljunk tőle (Paula Havaste néprajzos)

levágott körmünket pogácsába kell belesütni és azt megetetni a kiszemelt férfival, és örökre a miénk marad (Anyukám)

férfi gatyamadzagjából levágott darabot a küszöb alá tenni és hű marad hozzánk (Folly Ági barátnőm)

kávéba a nemiszerv szőrszálát beletenni és a kiválasztott férfival megitatni, utána nem tudunk szabadulni tőle (Suzanne Nagy párizsi barátnő)

saját hajszálunkat a férfi ingjének a gombja köré tekerni (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

vérrel egy papírra felírni a saját és a kedves nevét, és azt a fiú párnája alá rejteni és a fiú bolondulni fog utánnunk (*Babonák lexikona*)

ha a férfi alszik 3-szor át kell lépni álmában, fontos hogy ne ébredjen fel, mert akkor belénk szeret (Paula Havaste finn néprajzos)

kicsi, kerek kenyeret kell sütni, a nő hóna alá, vagy a lába közé tenni egy éjszakára, és aztán megetetni a kiválasztott férfival és a fiú bolondulni fog utánnunk (Paula Havaste finn néprajzos)

lakodalomkor szép göndör hajú gyereket kell a nászággyba dobni, hogy a párnák egy éven belül gyereke legyen (internet)

rozmaryng ágat dugni a fiú cipőjébe, vagy belevarrni a nyakkkendőjébe, esetleg kalapbélésébe és hű marad hozzánk (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

négylevelű lóherét varrni az alsónadrágjába és szintén hű marad hozzánk (Kiss József: *Szerelmi babonák*)

ha megvan a jegygyűrű, sohasem szabad levenni, kivéve ha megcsalja a férjét (Anyukám)

az elmenő lábnyomát kell felszedni és fordítva visszetenni, mintha hazafelé jönne, és akkor visszajön (Paula Havaste néprajzos)

a férfi haját a küszöb alá kell tenni és akkor visszajön ha elment (Anyukám)

át kell pisilni a nem kívánatos szerelem által viselt ruha bal ujján keresztül, hogy megszabaduljunk tőle (Paula Havaste finn néprajzos)

a templomban az esküvőn figyelni kell ki lép először a szőnyegre mert az lesz az úr a háznál (Kiss József: Szerelmi babonák)

a lakodalomban mézet kell kóstolni, hogy a pár élete édes legyen (Kiss József: Szerelmi babonák)

mirtuszt nem szabad termesztetni, ajándékba kapni, vagy leszedni: "mert aki mirtuszt termeszt abból ara nem lesz" (Kiss József: Szerelmi babonák)

házasságkötésre a kedd a legjobb nap: "Megnősülök, legénysorsból távozok, esküvőmön kedden táncolok"(internet)

Boldog házasság reményében a menyasszony cipőjébe pénzt kell dugni (internet)

testünket mézzel kell bekenni, aztán búzaszemekben meghempergőzni, majd ebből a búzából kalácsot sütni, és a férfit, akinek a vágyát le akarjuk lohasztani, ezzel kell megetetni (Paula Havaste finn néprajzos)

már hordott bugyit forróvizben megfőzni és az így kapott levet a kiszemelt férfival megitatni (Aida Deel Solar perui barátnő)

4.2. Tv-műsor szinopszisa

Férjhez akarok menni!

Hasznos tanácsok hajadonoknak

Tv műsor szinopszis

5 rész

1. Megtalálni az igazit

- **Kedves hajadonok! A mai műsorban ahhoz fogok jótanácsokat adni, hogy mit tegyünk azért, hogy megtaláljuk az igazit.**

1/1 -Luca napján 13 gombócot kell megfőzni 13 férfi névvel, aztán minden nap megenni egyet és az lesz a jövőbelink aki a végére marad....

(képernyőn gombóc főzés, evés, utolsó név megnézése)

- kissé irreális, hogy az ember 13 potenciális udvarlót fel tudjon sorakoztatni, így én azt javaslom, hogy a számításba jöhető 3-4 férfinevet írjuk fel 13 cetlire

- vannak asszonyok, akik azt gondolják, hogy az először vízfelszínre jutó gombócban rejtőző név birtokosa lesz a jövődöbelink, én azonban az anyukámtól úgy tanultam, ha mindennap elfogyasztunk egy gombócot a benne levő férfinévvel, a 13. napon ki fog derülni, ki lesz az életünk párja
- a megfőzött papír természetes alapanyaga miatt nem árt az egészségünknek, vagyis megehetjük

1/2 -Szilveszter éjszaka almát kell hámozni úgy, hogy a héja egybe maradjon, aztán azt a bal vállunk fölött hátra kell dobni és a formája kiadja eljövendő életünk párja kezdőbetűjét...

(képernyőn almahámozás és héjdobálás)

- arra oda kell figyelni, hogy tényleg a bal vállunk felett dobjuk hátra az almadarabot, különben a jóslás becsapós lehet

1/3 -Szent Iván éjszakáján kölcsön jeggyűrűn keresztül, a bal vállunkon át hátranézve egy tükörben megláthatjuk az igazit...

(képernyőn tükör nézés, a mozdulat demonstrálása)

- előtte gondosan tisztítsuk meg a tükört
- célszerű a jeggyűrűt boldog házasságban élő asszonytól kölcsönkérni
- legegyszerűbb hunyorítva átnézni a gyűrűn, mint ahogy egy fényképezőgépbe nézünk bele
- tapasztalatom szerint éjfélkor a legcélravezetőbb a jövődöbelink keresése

1/4 -Szintén Szent Iván éjszakáján tanácsos 7 különböző virágot szedni egyedül, nem beszélve senkivel sem közben, és ezeket a párnánk alá téve álmunkban megláthatjuk az igazit...

(képernyőn hétféle virág kiválasztása, praktikus tanácsok, hogyan tegyük a párnánk alá, stb)

- kívánságunk csak akkor teljesül, ha a virággyűjtést némán visszük végbe, tehát nem vehetjük meg boltban a virágokat. Akciónk közben bárki megszólít, nem szabad válaszolni, különben úgy járunk mint Orfeusz amikor hátranézett az ő Euridikéjére
- Azt javaslom, hogy az éj leple alatt leszedendő virágokat a környező városi parkokban még világosban, előre szemeljük ki
- úgy tarthatjuk a párnánk alatt a virágokat egész éjszaka, hogy egy másik párnahuzatot teszünk a párnahuzatunkba, és abba rejtjük el az éjszaka begyűjtött növényeket

1/5 -Éjszakára a párnánk alá több almát kell tenni a lehetséges férj jelöltek nevével, az éjszaka közepén egyet ki kell kapni taláalomra közülük és akinek a nevét rejti az alma az lesz a férjünk

(képernyőn alma preparálás, párnába rejtés és kihúzás)

- ahhoz, hogy egyáltalán aludni tudjunk kis almákat válasszunk, hiszen emlékszünk a királylány és az ágyba rejtett borsószem történetére...
- valamint gondoskodjunk arról, hogy az éjszaka közepén felébredjünk

1/6 -Katalin napon (november 25.) egy férfi gatyáját kell a párnánk alá rejteni, mert akkor megálmodjuk ki lesz a vőlegényünk

(képernyőn elmondani az előzőhöz kötve)

- hogy szerezzünk alsónadrágot? Ez az egyik legnehezebb módja a férfi becserkészésének
- végül, ha már kiderült ki a megfelelő, az igazi, akkor elkezdhetjük magunkhoz láncolni

1/7 -kávéba a saját fanszörzetünk pár szálát beletenni és ezt kell a kiválasztott férfival megitatni...

(képernyőn megcsinálni, praktikus tanácsokkal kísérvé, hogyan igya meg a fiú a szórt, és hogyan készítsünk ellenállhatatlan kávét)

- a fanszörzetet (ugye tudják, hogy ez a nemi szerv tájékán elhelyezkedő szórt jelenti) célszerű fürdés után kisollóval levágni, és kis tégelyben tárolni
- mivel a célunk, hogy a fiú megigya a kávét és a szórszálakat ne köpje ki, ezért a szórszálakat apró darabokra kell felvágni

Jó munkát és sok boldogságot kívánok!

2.Elbűvölni, magunkhoz láncolni a kiválasztott férfiút

- **Kedves hajadonok! A mai műsorban ahhoz fogok jótanácsokat adni, hogy mit tegyünk azért, hogy magunkhoz tudjuk láncolni a kiválasztott férfiút**

2/1 –rá kell írni a vágyott férfi nevét csomagolópapírra és betenni a mélyhűtőbe...

(képernyőn megcsinálni)

- figyeljünk oda, hogy a legócskább csomagolópapírt vegyük meg, és hogy a mélyhűtő legmélyére tegyük, valamint hogy legalább leolvasztásig ott maradjon. Ha mégis kikerülne a mélyhűtőnkől pótolni kell, különben a kiszemelt fiú is kikerül az életünkből

2/2 –levágott körmünket 13 pogácsába kell belesütni és azt mind megetetni a kiszemelt férfiúval, és örökre a miénk marad...

(képernyőn pogácsát sütni és azt preparálni megfelelő módon)

- figyeljünk oda, hogy körömlakk ne legyen a körmünkön amikor az ételbe tesszük
- célszerű jól megnöveszteni a körmünket a sütés idejére
- hogy ne akadjon a fiú torkán, azt javaslom, hogy a körmeinket reszeljük bele a tésztába
- az az ügyes, ha kis méretű pogácsákat készítünk, hogy a fiú képes legyen mind a 13-at együltő helyében megenni

2/3 –A porrá őrölt macskagyökér (valeirana) borhoz adva erős vonzódást vált ki a férfiaktól...

(képernyőn elmondani)

- azonban a valeriana bódulatot vált ki, túl sokat nem szabad belőle használni!

2/4 –A saját hajszálunkat a kiszemelt férfi ingjének a gombja köré kell tekerni, vagy az ingjébe bele kell varrni...

(képernyőn belevarni haját egy férfi ingbe)

- a kopaszra nyírt lányok egyéb szőrzetet is használhatnak hajszál helyett, azonban erre a praktikára leginkább a fanszőrzet alkalmas
- mivel a haj egy gomb köré tekerve eléggé bizonytalan ideig marad ott, így javaslom, varrjuk bele, sőt rejtsük el az ing egy speciális részébe a hajunkat, (ráadásul a rövid

hajú lányok haja alkalmatlan a tekerésre vagy a komolyabb varrásra)

2/5 –A már hordott bugyinkat forróvizben megfőzzük és ha az így kapott levét a kiszemelt férfival megitatjuk, az örökre a mienk marad

(képernyőn megcsinálni, gusztusos italt készíteni belőle)

- fontos, hogy a fehérnemű a testünkkel érintkezzen, így azt javaslom, hogy semmiféle intimbetétet ne használjanak
- célszerű ezt akkor csinálni, mikor nem menstruálunk
- javaslom a főzésre kiszemelt fehérnemű színe fehér legyen, mert így nem fogja megszínezni a főzőlevet, és egyszerűbb lesz észrevétlenül italt készíteni belőle

2/6 -menstruációs vérünk egy csepjét kell rácseppenteni egy kockacukorra, és a kiszemelt férfi kávéjába tenni, majd megitatni vele...

(képernyőn megcsinálni, sok jó tanács kíséretében, hogyan gyűjtsük össze a vért, és egy másik kávé receptet elkészíteni)

- a vért ugyanúgy gyűjtjük össze, mint az orvos számára a vizeletet
- tampon használata esetén csere idején intézzük el a vér begyűjtését
- javaslom, hogy vegyenek egy gyógyszertári pipettát, és azzal egy cseppet könnyedén rá tudunk mérni a kockacukorra

Ha már ott van az összegyűjtött vér:

2/7 -vérrel egy papírra felírni a saját es a kedves nevét, és azt a fiú párnája alá rejteni...

(képernyőn elmondva, megmutatva)

- régi típusú töltőtollat a vérbe mártva kell a feliratokat elkészíteni
- ügyes, ha a vérrel írt cetlit belerejtjük a fiú párnahuzatába, így nem lepleződünk le

2/8 -ha a férfi alszik 3-szor át kell lépni álmában, fontos hogy ne ébredjen fel...

(képernyőn elmondva, hozzákötve az előzőhöz)

- ha el tudjuk intézni, fektessük a férfit a földre, úgy könnyebb lesz átlépni, mint egy puha ágyon körülötte billegni

2/9 -telihold idején a lábad közé kell tenni egy frissen mosott almát legalább egy félóráig jól szorítani, aztán a kiszemelt férfival megetetni úgy hogy a magja megmaradjon nálunk...

(képernyőn elmondva, esetleg kimagozás megmutatva)

- félórás délutáni pihenők alatt még akár olvashatunk, tévézhetünk is közben, lényeg, hogy jól szorítsuk össze combjainkat
- a magot gondosan tegyük el, mert ha komolyra akarjuk fordítani a kapcsolatot, még jó hasznát vesszük

Jó munkát és sok boldogságot kívánok!

2.Férjhez menni

- **Kedves hajadonok! A mai műsorban ahhoz fogok jótanácsokat adni, hogy mit tegyünk azért, hogy minél előbb elvegyen bennünket feleségül a kiszemelt férfiú.**

3/1 -gilisztaűző varádcicot össze kell keverni napraforgómaggal, liszttel, mézzel, vajjal, ebből gyűrűt kell formálni és a napon megszáritani, mert a házba nem szabad bevinni, majd az így keletkezett gyűrűn keresztül kell meglesni a kiszemelt legényt, és a következőt mondani:

- "Én nem nézek rád, te rám nézel, belenézel a szívembe, a szívem mélyébe, pukkadj meg, fordulj fel, ha nem látsz meg engem, nem jössz hozzám, nem látsz meg engem, a hófehér rózsarucú, magas és karcsú leányt"

azután a kiszáradt gyűrűt egy erre készített pamut zacskóban a hónunk alatt kell tartani, amíg a varázslat be nem teljesül, és a férfi nem kéri meg a kezünket...

(képernyőn megcsinálni, a tészta gyűrűt is és aztán pamut zacskót varrni neki és beletenni, hónom alá kötni)

- nem szabad a gyűrűt mesterségesen szárítani (se sütő, se mikro!)
- praktikus kicsi gyűrűt készíteni, hiszen gondoljunk arra, a hónunk alatt kell majd hordani
- a zacskóhoz puha pamutot válasszunk és a tartószalaghoz pedig selymet, kellemesebb lesz viselni
- személy szerint javasolnám mindjárt 2 zacskó készítését, hogy míg az egyiket mossuk, a másikat viselhessük
- fürdéshez le kell venni, illetve alváshoz is eltávolítható

3/2 -rozmaring ágat dugni a fiú cipőjébe, vagy bele varrni a nyakkendőjébe, esetleg kalap bélésébe és hű marad hozzánk...

(képernyőn megcsinálni, praktikus tanácsokkal kísérve)

- válasszunk zöld színű, még teljesen puha rozmaringot
- a cipő talpbélése alá tegyük be, majd ragasszuk vissza a bélést
- a nyakkendő keskenyebb végébe rejtsük el, akár összetörve a rozmaringágot
- kalap bélésébe bele tudjuk ragasztani

3/3 -négylevelű lóherét varrni az alsónadrágjába és szintén hú marad hozzánk...

(képernyőn megcsinálni, praktikus tanácsokkal kísérve)

- ez esetben ügyes színes alsónadrágot választani, mert a fehéren át fog tűnni a zöld lóhere
- célszerű frissen szedett, zöldet választani, mert a száraz összetörik varráskor (ha szárított áll csak rendelkezésre, vízbe kell áztatni)

3/4 -borba, vagy pálinkába vért vagy szőrszálát,

kell tenni, és ezt megitatni a kiszemelt férfival és örökre belénk habarodik...

(képernyőn megcsinálni, kivánatos italnak)

- célszerű a fanszörzetünket fürdés után kisollóval levágni
- célunk, hogy a fiú megigya az italt és a szőrszálakat ne köpje ki, tehát a szőrszálakat apró darabokra kell felvágni sőt lehetőség szerint mozsárban összetörni
- az így kapott port esetleg dekorációként is használhatjuk, a koktélnak tetejére szórva

3/5 -almára egy csepp vért cseppenteni és azt a kiválasztottal megetetni, annyira megbolondítja, hogy nem lehet szabadulni tőle...

(képernyőn megcsinálni, megmutatni hogyan tálaljuk)

- a vért ugyanúgy gyűjtjük össze, mint az orvos számára a vizeletet
- tampon használat esetén csere idején intézzük el a vér begyűjtését
- javasolom, hogy vegyenek egy gyógyszerári pipettát, azzal egy cseppet könnyedén rá tudunk mérni a kockacukorra
- szerintem kimagozott, felvágott állapotban tálaljuk az almát, figyeljünk oda, hogy minden szeletre kerüljön egy-egy csepp vér
-

3/6 -kicsi, kerek kenyeret kell sütni, a hóna alá, vagy a lába közé tenni egy éjszakára, és aztán megetetni a kiválasztott férfival. Figyelem nem szabad két kenyeret sütni, mert az, aki egyszerre kettőt süt, az a sütés évében nem megy férjhez...

(képernyőn megcsinálni, megmutatni hogyan tálaljuk és bemutatni, hogy nem bűdös... vagy ha igen akkor mit lehet tenni, pl. körözöttes, vagy fokhagymás kenyeret készíteni)

- fontos, hogy csak 1 kenyeret süssünk, mert aki kettőt süt egyszerre, a sütés évében nem megy férjhez!
- éjszakára fászlival rögzítsük a hónunk alá a kenyeret

- végeredményként jó erős, fűszeres krémmel tálaljuk, így ha van szaga, az sem fogja a fiút a fogyasztástól eltántorítani

3/7 -Műsor végén jótanácsként elmondani:

- a templomban az esküvőn figyelni kell ki lép először a szőnyegre mert az lesz az úr a háznál...
- a lakodalomban mézet kell kóstolni, hogy a pár élete édes legyen...
- házasságkötésre a kedd a legjobb nap: "Megnősülök, legénysorsból távozok, esküvőmön kedden táncolok"...
- Katalin napon (november 25.) gatyát kell a párna alá rejteni, mert akkor megálmodja ki lesz a vőlegénye...
- Lakodalomkor szép göndörhaju gyereket kell a nászágyba dobni, hogy a párnak egy éven belül gyereke legyen...
- Boldog házasság reményében a menyasszony cipőjébe pénzt kell dugni...
- az elszántak és akit sürget az idő az mások esküvőjén igyekezzen a menyasszonyi csokrot elkapni mert akkor egy éven belül férjhez megy
- nem szabad sarokra ülni
- nem szabad tükröt törni
- nem szabad hagyni, hogy körbe söpörjenek
- mirtuszt nem szabad természetni, ajándékba kapni, vagy leszedni: "mert aki mirtuszt természet abból ara nem lesz"

(képernyőn elmondani)

Jó munkát és sok boldogságot kívánok!

4. Viasszaszerezni a férfit ha elhagy minket

- **Kedves hajadonok! A mai műsorban ahhoz fogok jótanácsokat adni, hogy mit tegyünk azért, hogy viasszaszerezzük a vágyott férfit, ha elhagyott minket.**

4/1 -legegyszerűbben úgy szerezhethetjük meg a férfi szerelmét ha a sörébe köpünk...

(képernyőn elmondani, megmutatni)

4/2 -Menstruáció vérét és az általunk eltett almamagokat elégetni és a hamuját összekeverni, majd a kiválasztott férfi ételbe rejteni, vele megetetni, és a férfi biztosan szenvedélyre gyúl irántunk...

(képernyőn szintén megcsinálni, alma magégetés, vérrel elkeverése + ételbe keverése, megmutatni, hogy milyen egyszerű ételt javasolok)

- a vért ugyanúgy gyűjtjük össze, mint az orvos számára a vizeletet
- tampon használata esetén csere idején intézzük el a vér begyűjtését
- javasolom, hogy vegyenek egy gyógyszerertári pipettát, és azzal egy cseppet könnyedén rá tudunk mérni a kockacukorra
- a vért nyugodtan hagyjuk megalvadni, mert így könnyebb elégetni. Ha így se megy, alkoholt csepegtetünk rája.
- Az így kapott port bármilyen ételbe, italba belekeverhetjük.

4/3 -egy még nem használt tüvel három lyukat kell egy zsályalevélbe fúrni, ezen át kell fűzni a saját és a választott fiú hajszálát ezután a levelet össze kell tekerni, friss viasszal beborítani, és azt kell mondani:

- "menj abba a házba, ahol ő lakik, kerülj a küszöb alá, ahol ő ki, be jár, s akkor majd megszeret"...

(képernyőn megcsinálni)

- zöld zsályát kell szerezni, mert a száraz varráskor összetörik
- ha a kiszemelt fiú kopasz lenne, a fanszőrzete is tökéletesen alkalmas a varrásra
- a vágyott férfiú szőrzetének beszerzése feltűnés nélkül: vagy alvás után az ágyból szedjük össze, vagy fürdés után a fürdőszobából, esetleg a fodrászával egyeztetve

- ha nem tud hozzájutni pecsétviaszhoz, a beolvasztott gyertya friss viasza éppúgy megteszi
- az így elkészített viasztekereszt javaslom az ágyunk alatt tartani a biztos hatás kedvéért

4/4 -venni kell három zsályalevelet, egyikre felírni hogy "Ádám - Éva" a másodikra hogy "Jézus - Mária" a harmadikra pedig a saját és választottja nevét, a leveleket elégetni, és a hamut a kiszemelt férfi italába, vagy ételébe keverni...

(képernyőn megcsinálni)

- itt is praktikus a zöld zsályalevél, mert a száraz összetörik
- feliratozás után célszerű 1 napig a napon szárítani, így könnyebb lesz elégetni
- Az így kapott hamut bármilyen ételbe, italba belekeverhetjük.

4/5 -ha megvan a jegygyűrű, sohasem szabad levenni, kivéve ha megcsalja a férjét...

(képernyőn elmondani)

4/6 -az elmenő, minket elhagyó férfi lábnyomát fel kell szedni és fordítva visszatenni, mintha hazafelé jönne, és akkor visszajön...

(képernyőn megcsinálni, gipszmodelt készíteni férficipőről, és aztán azzal lenyomatott készíteni egy lábtörlőre)

- felhívom a lányok figyelmét arra, hogy ezt a praktikát még a kapcsolat virágzása idején kell előkészíteni, mert ha a fiú már elhagyott bennünket, nem lesz módunk a lába nyomát megszerezni
- nagymamáink idejében könnyedén fel lehetett szedni a lábnyomot a földből, manapság ez nem életszerű, tehát sokkal egyszerűbb dolgot fogok javasolni:
- venni kell egy világos lábtörlőt, ha lehet, ne legyen durva felületű, mert így könnyebben nyomtatunk rá.
- fogjuk a kedvesünk egy pár cipőjét amikor nincs otthon, kenjük be a talpát tintával és nyomtassuk rá a megvásárolt lábtörlőre a lába nyomát
- takarítsuk le a cipőt, fontos, hogy kedvesünk ne vegye észre, hogy mire használtuk a lábbelijét
- jól tegyük el az így elkészített lábtörlőt és ha a fiú elhagy bennünket, helyezük az ajtónk elé úgy, hogy a lábnyomok a lakás felé mutassanak és a kedvesünk vissza fog jönni!

4/7 -a férfi haját a saját küszöbünk alá kell tenni és akkor visszajön ha elment...

(képernyőn elmondani)

- felhívom a lányok figyelmét arra, hogy ezt a praktikát még a kapcsolat virágzása idején kell előkészíteni, mert ha a fiú már elhagyott bennünket, nem lesz módunk a hajszálat megszerezni
- ha a fiú kopasz, a fanszőrzete is tökéletesen alkalmas a varrásra
- a küszöb alatt mindig találunk egy kis rést, ahol a hajat el tudjuk rejteni
- figyelem! Csak akkor ragasszuk oda, ha biztosak vagyunk az életre szóló kapcsolatban

Jó munkát és sok boldogságot kívánok!

5. Elveszejteni a párunkat, ha már teljesen elbűvöltük, de mégsem kell

- **Kedves hajadonok! A mai műsorban ahhoz fogok jótanácsokat adni, hogy mit tegyünk azért, hogy biztosan elveszejtsük az általunk már teljesen elbűvölt férfiút, ha nekünk mégsem kell**

5/1 -testünket mézzel kell bekenni, aztán búzaszemekben meghempergőzni, ezeket óra járásával ellentétesen megőrölni, majd ebből a búzából kalácsot sütni, és a férfit akinek a vágyát le akarjuk lohasztani, ezzel kell megetetni...

(képernyőn megcsinálni, a karomon, aztán mozsárban megőrölni, és egyszerű kalácsot vagy lángost sütni belőle)

- reggel, fürdés után javasolt
- az őrlést, mivel nem tudjuk kontrollálni, ezért a búzaszemeket magunknak kell a mozsárban összetörni, de kiegészítésként hozzákeverhetjük a boltból kikerült lisztet is

5/2 -teljesen fordítva kell hordani a ruhát, eleje legyen hátul, a belseje pedig kívül, mert a felszínen lévő varrás elveszi a bűvölet hatalmát ráadásul így a megbolondított fiú nem ismer ránk és nem fut többet utánunk...

(képernyőn elmondani, de persze én így lennék felöltözve)

- a felszínen lévő varrás elveszi a bűvölet hatalmát
- ha kifordított ruhát hordunk az utánunk epekedő fiú nem ismer ránk

5/3 -át kell pisilni a nem kívánatos szerelem által viselt ruha bal ujján keresztül...

(képernyőn elmondani, megmutatni)

- nem az a cél, hogy a fiú ruhaujját lepisiljük, hanem az, hogy megtörténjen az aktus, ezért javaslom, hogy lehetőség szerint mellényt szerezzünk, vagy nagyobb karkivágású trikót, mert azon könnyebb átpisilni

5/4 -A már nem kívánt, ámde belénk habarított fiú haját a keresztútnál elásni és biztosan elmarad tőlünk...

(képernyőn elmondani, megmutatni)

- A modern, városban lakó lányok nem akkora valószínűséggel találnak keresztutat a környéken, ezért megteszi a legközelebbi útkereszteződés is.
- Amikor New Yorkban jártam mindenhol sötét pöttyöket láttam az utcákon, ezek mint utóbb kiderült, kiköpött és aztán az aszfaltba beletaposott rágógumik.
- mivel nehéz az aszfaltba ásni a haját, az általunk megrágcsált rágógumiba keverjük bele a fiú haját és azt tapossuk bele a legközelebbi útkereszteződésnél az aszfaltba!

Jó munkát és sok boldogságot kívánok!

4.3. Trailer storyboardja

FÉRJHEZ akarok MENNI!

Praktikus tanácsok hajadonoknak
TV műsor izelítő

1.

A férjhez akarok menni egy olyan műsor, ami annak a 3 millió gyönyörű magyar nőnek kíván segíteni, akik még nem találtak párt maguknak. Olyan régi recepteket, praktikákat mutatunk meg, melyeket nagyanyáink sikerrel alkalmaztak hosszú évszázadokon át. Nézzen minket és biztosan nem marad pártában.

2.

FŐCÍM

3.

Az első lépés, hogy megtaláljuk az igazit. Ennek érdekében Luca napján főzzünk 13 túrógombócot 13 férfinévvel, szilveszter éjjelén dobáljunk almahéjat, de némán gyűjthetünk mágikus erejű virágokat is, vagy az álmainkat hívjuk segítségül és egy férfi alsónadrággal töltjük az éjszakát.

4. Ha már megtaláltuk életünk férjiját, el kell bűvölnünk és magunkhoz láncolnunk. Ennek érdekében süssünk körmös pogácsát, persze különösen finomat, vagy készítsünk a használt bugyink kifőzött levéből egy kellemes italt, de ha igazán komolyan gondoljuk és vérünket is adjuk, a remélt hatás garantáltan nem marad el.

5. a szerelmet megszereztük és magunkhoz láncoltuk. Ideje hogy viszonyunkat véglegesítsük, jöhet a házasság. Ez sem olyan bonyolult. készítsünk vérünkkel almacsemegét, vagy fanszörünkkel egy különleges pálinkakoktél, de izzadságunkat is segítségül hívhatjuk egy egyszerű kenyérkülönlegesség kíséretében, esetleg választottunk ruháit vegyük kezelésbe

6. A nő csalfa, a férfi a csapodár. Nehéz időszakok is lehetnek egy házasságban, de aggodalomra semmi ok, praktikáinkkal bármelyik hűtlen férj hazatalál. Igen egyszerű megoldás, ha imádottunk sörét kissé megfűszerezzük, vagy ételébe rejtünk véres almamagot, esetleg égetett zsályalevelet, de visszafordíthatjuk távolodó lábnyomait egy cipős fortély segítségével is.

7. Néha bizony a szívünk is tévedhet. Előfordulhat, hogy a magunkba bolondított férfit már nem akarjuk többé, meg kell szabadulnunk tőle. Szerencsére erre is van recept, ráadásul igen egyszerű. Ha a testünkkel érintkező búzából sütünk fánkot, a férfi vágya biztosan lelohad, és garantáltan menekülni fog, de saját és megunt kedvesünk ruháival is dolgozhatunk – olykor különös de annál hatékonyabb módokon.

8. Önök gondolkodtak már azon, hogy minek köszönhetjük a csábos magyar asszonyok világhírét és hódítási sikereit? Mert szerintem ezeknek a recepteknek. Főzzön velem és ...nem marad pártában

FÉRJHEZ akarok MENNII!

A stáb tagjai:

Rendező: Csényi Kata
 Rendező asszisztens: Cserhalmi Kinga
 Operatőr: Csincsi Zoltán
 Segéd operatőr: Csabai Bence
 Világítás: Nagy Gyula
 Díszlet: Gőbolyös Luca
 Produkciós asszisztens: Szendi Franciska
 Stylist: Lakatos Mark
 Stylist asszisztens: Nagy Kata
 Smink: Fazekas CS. Richard
 Haj: Csősz Balázs
 Főcím: Patrovics Tamás
 Kellékek: Villeroy & Boch
 Konceptió: Gőbolyös Luca

4.4. Receptek, ételfotók

Cipó

Hozzávalók:

- 10 dkg liszt
- 3 gr élesztő
- 2 gr só
- 6 ml víz

Elkészítés módja:

A lisztből, vízből, élesztőből, pici só hozzáadásával szép se lágy se kemény tésztát gyúrunk, ezt meleg helyen konyharuhával letakarva 20 percig kelesztjük. Aztán jól, gyorsan megdagasztjuk, és egy zsemle nagyságú, és formájú cipót készítünk belőle. Előmelegített sütőben 20 percig sütjük, félidőben kivesszük a tepsiből és a rácsra tesszük, hogy jól át süljön.

Ha kihűlt a cipónk, este a hónunk alá tesszük és vele alszunk. Másnap ezt a kenyéret etetjük meg azzal a férfival akit magunkba szeretnénk bolondítani.

A hatás fenomenális!

Jó tanács:

- A kiszemelt legény nem veheti észre, hogy miben mesterkedünk!
- fontos, hogy csak 1 kenyéret süssünk, mert aki 2 darabot süt egyszerre, a sütés évében nem megy férjhez!
- éjszakára fászlival rögzítsük a hónunk alá a kenyéret, úgy hogy minel nagyobb része érintkezzen a nőnalkunkkal.
- ezen az estén ne használjunk a hónalkunkon semmilyen illatszert!
- A választottunknak jó erős, fűszeres krémmel tálaljuk, így ha a cipónak esetleg izzadság szaga van, az sem fogja a fiút a fogyasztástól eltántorítani.

Kávé-különlegesség

Hozzávalók:

- 1 csésze főzött kávé
- pár szál saját fanszörzet
- tetszés szerint tej, tejszín, tejszínhab
- tetszés szerint cukor, méz
- csipetnyi őrölt fahéj

Elkészítés módja:

Főzzünk egy finom kávé. A saját fanszörzetünk pár szálát vágjuk egészen apróra és tegyük a kávéba. Ízesítsük tejszínhabbal, dekoráljuk fahéjjal. Itassuk meg a kiválasztott férfival és örökre a miénk marad.

Jó tanács:

- A kiszemelt legény nem veheti észre, hogy miben mesterkedünk!
- A fanszörzetet (ugye tudják, hogy ez a nemi szervet takaró, illetve annak tájékán elhelyezkedő szörzetet jelenti) célszerű fürdés után kisollóval levágni, és kis tégelyben tárolni.
- A célunk az, hogy a kiszemelt legény megigya a kávé és a szőrszálakat ne köpje ki, ezért a kiválasztott 1-2 szőrszálát egyenként kisollóval vágjuk porszerűen apró darabokra.

Pogácsa

Hozzávalók:

20 dkg liszt

12,5 dkg margarin

1 dl tejföl

1 csapott kávéskanál sütőpor

1 tojás

ízlés szerint reszelt trapista sajt

2-3 db levágott köröm

Elkészítés módja:

A lisztből, margarinból, tejfölből, sütőporból, tojásból, pici só hozzáadásával szép - nem túl lágy, nem túl kemény - tésztát gyúrunk. Jól kidolgozzuk, háromszor kinyújtjuk és közben mindig $\frac{1}{2}$ óráig pihentetjük. A második nyújtás előtt szórjuk a tészta tetejére a lereszelt körmünket, mert így a végén mindegyik pogácsába jut a körmünkből. Végül ujjnyi vastagságúra nyújtjuk és pogácsaszaggatóval kiszaggatjuk. A tetejét tojással megkenjük, és 13 darabot kisütünk belőle.

Ha a választottunk megeszi a pogácsákat, örökre belénk habarodik.

Jó tanácsok:

- A kiszemelt legény nem veheti észre, hogy miben mesterkedünk!
- A maradék tésztát dobjuk ki, nehogy az elbűvölni kívánt legényen kívül más is egyen belőle!
- Figyeljünk oda, hogy körömlakk ne legyen a körmünkön, amikor az ételbe tesszük.
- Célszerű a sütés idejére jól megnövesztetni a körmünket.
- Hogy ne akadjon a fiú torkán, azt javaslom, hogy a körmünket reszeljük bele a tésztába.
- Az az ügyes, ha kis méretű pogácsákat készítünk, hogy a fiú képes legyen mind a 13-at együltő helyében megenni.

Lucanapi túrógombóc

Hozzávalók:

½ kg túró
10 dkg margarin
10 dkg búzadara
1 csapott kávéskanál sütőpor
3-4 evőkanál zsemlemorzsa
3 tojás
13 db 1cmx3cm papírdarab
késhegynyi só
1 kávéskanál cukor
2,5 dl tejföl
izlés szerint porcukor

Elkészítés módja:

Luca napján (December 13) készítenedő!

Öt deka vaját jól elkeverünk 3 tojás sárgájával, késhegynyi sóval és 1 kávéskanál cukorral, majd ½ kg áttört túróval s azután 10 dkg búzadarával. Bevegyítjük a 3 tojás kemény habbá vert fehérjét, s 1 óráig állni hagyjuk. Egy kisebb papírt felvágunk 13 db körübelül 1cmx3cm szeletekre, és mindegyikre fiú nevet írunk. A masszából lisztes kézzel gombócokat formálunk úgy, hogy mindegyik közepébe bele dolgozzunk egyet a férfinevet tartalmazó papírdarabból. Tálalás előtt 15 percel sós vízben kifőzzük a gombócokat, és vajban pirított zsemlemorzzában megforgatjuk. Pár kanál olvasztott vajjal elkevert forró tejfölt öntünk rá, végül meghintjük porcukorral. Együnk meg minden nap egy gombócot és karácsonykor kiderül ki lesz életünk párja!

Jó tanácsok:

- Kissé irreális, hogy az ember 13 potenciális udvarlót fel tudjon sorakoztatni, így én azt javaslom, hogy a számításba jöhető 3-4 férfinevet írjuk fel 13 papírdarabra.
- Vannak asszonyok, akik azt gondolják, hogy az először vízfelszínre jutó gombócban rejtőző név birtokosa lesz a jövődöbelink, én azonban az anyukámtól úgy tanultam, ha mindennap elfogyasztunk egy gombócot a benne levő férfinévvel, a 13. napon ki fog derülni, ki lesz az életünk párja!
- Ne vízben oldódó tintát használjunk!
- A megfőzött papír természetes alapanyaga miatt nem árt az egészségünknek, vagyis megehetjük.

Pálinka koktél

Hozzávalók:

- 3 cl Tokaji édes (lehet száraz is) szamorodni
- 1 csepp menstruációs vér
- 3 cl barrack pálinka
- 2 cl Mecseki likőr
- teccés szerint egy szem cseresznye, vagy egy szelet barack

Elkészítés módja:

Kizárólag menstruáció idején készíthető!

A hozzávalókat keverő pohárban összekeverjük. A saját menstruációnk véréből cseppentsünk egyetlen cseppet az italba. Kedvünk, és a kiszemelt férfi ízlése szerint tehetünk bele egy szem cseresznyét, vagy barack szeletet. Itassuk meg a kiválasztott férfival és utánunk bolondul.

Praktikus tanácsok:

- A kiszemelt legény nem veheti észre, hogy miben mesterkedünk!
- A vért ugyanúgy gyűjtjük össze, mint az orvos számára a vizeletet.
- Tampon használata esetén csere idején intézzük el a vér begyűjtését.
- Csak friss, saját vért használjunk!
- Javasolom, hogy vegyünk egy gyógyszertári pipettát, mert ezzel az eszközzel könnyedén tudunk egyetlen egy cseppet tenni a vérünkből a pálinka koktélba.

Rozmaringos cipő

Hozzávalók:

- 1 db friss rozmaring ág
- 1 pár a választottunk kedvenc cipőjéből
- izlés szerint a választottunk kedvenc nyakkendője

Elkészítés módja:

Kiválasztjuk párunk legkedvesebb cipőjét. A teljesen friss rozmarin ágat legalább egy napig préseljük könyvek között. Belül óvatosan felfejtjük a cipő talpbélését, és alá ügyesen beragasztjuk a préselt rozmaring ágat. A nyakkendőnek érdemes a keskenyebb végénél megbontani a varrást és belerejteni a préselt rozmaring ágat, összevarni úgy, hogy pár öltéssel a rozmaringot is rögzítjük a nyakkendőhöz. Ha ezeket a ruhákat viseli a választottunk biztosan hű marad hozzánk!

Praktikus tanácsok:

- A kiszemelt legény nem veheti észre, hogy miben mesterkedünk!
- Elég vagy a cipőt vagy a nyakkendőt preparálni!
- Ügyes ha mindkét cipőt preparáljuk, párunk így nem veheti észre az asszimmetriát.
- Válasszunk zöld színű, még teljesen puha rozmaringot mert az könnyebben préselhető.
- Nem szabad a rozmaringot túl szárítani mert törik és használhatatlan lesz.
- A tisztítás nem árt a nyakkendőben lévő rozmaringnak!

Sör különlegesség

Hozzávalók:

- 1 pohár vagy korsó sör
- 1 köpetnyi saját nyál

Elkészítés módja:

Töltsünk a párunknak egy pohár, vagy korsó finom, hideg sört. Fogyasztás előtt köpjünk bele. Itassuk meg a kiválasztott férfival és biztosan visszaszerezzük a szerelmét!

Praktikus tanácsok:

- A kiszemelt legény nem veheti észre, hogy miben mesterkedünk!
- Csak akkor próbálkozzunk ezzel ha a párunk kedveli a sört!
- Legügyesebb ha a pohárba vagy korsóba köpünk a sör kitöltése előtt, mert a sörhabon látszhat a köpés.

4.5. Felhasznált irodalom

Abraham A. Moles: *A giccs, a boldogság művészete*. Háttér Kiadó, Budapest, 1996.

Alexandrov Andrea: *Stahl konyhája*, Média kutató, 2004/3

András Edit: *Kötéltánc. Tanulmányok az ezredvég amerikai képzőművészetéről. Kortárs művészeti tanulmányok*. Új Művészet Kiadó, Budapest, 2001.

András Edit: *Kulturális átöltözés. Művészet a szocializmus romjain*. Argumentum Kiadó, Budapest, 2009.

Antalóczy Tímea: *Szomszédok közt. Szappanoperák az ezredforduló Magyarországon*. Antenna Könyvek, Budapest, 2006.

Bencsik Barnabás (szerk): *Nagy Kriszta x-T Eddig*. ACAX-WAX, Budapest, 2007.

Charlotte Cotton: *The photograph as contemporary art*. Thames & Hudson Ltd, London, 2004.

Conceptual Still Life Photography, General still life food interiors. New York Gold Inc., New York, 2002

Detvay & Hangyál (szerk.): *Fotográfiai viszonyok. Novellák, írások, elemzések, gondolatok, a fotográfiáról. 101 fotográfia ismeretlen és amatőr szerzőktől*. Bolt G Kiadó, Budapest, 2007.

Ditte és Giovanni Bandini: *Babonák lexikona*. Atheneum 2000 Kiadó, Budapest, 2003.

Elizabeth Gilbert: *Eat, Pray, Love. Ízek, imák, szerelmek*. Ulpius-ház Könyvkiadó, Budapest, 2008.

Fredric Jameson: *A posztmodern, avagy a késői kapitalizmus kulturális logikája*. József Műhely Kiadó, Budapest, 1997.

Gill Perry and Paul Wood (Szerk): *Themes in Contemporary Art. Art of the 20th century*. Yale University Press, New Heaven and London in association with The Open University, London, 2004.

Gourme Merel: *Onboard Gourmet*. Tallink, Tampere, 2005,

György Péter: *Digitális éden*. Magvető Kiadó, Budapest, 1998.

Hal Foster: *The Artist as Ethnographer*
<http://roundtable.kein.org/files/roundtable/Foster.pdf>

Jamie Oliver: *...és egyszerűen csak főzz!* Park Könyvkiadó, 2002

Józsa Péter (szerk.): *Művészetszociológia. Válogatott tanulmányok*. In Greenberg, C. *Avantgarde és giccs*. 93-103. old. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978.

Judith Herman: *Trauma és Gyógyulás. Az erőszak hatása a családon belüli bántalmazástól a politikai terrorig*. Háttér Kiadó – Kávé Kiadó – NANE Egyesület, Budapest, 2003.

Kaile Dutton and Jodi St. Onge: *The everything Love Spells Book. Potions and incantations to spice up your love life*. Adamsmedia, Avon, Massachusetts, 2007.

Kiss József: *Szerelmi babonák. Régi szatmári babonák, rontások, szemverések, ígéзések, kísértések és egyéb boszorkánykodások*. Népszava Kiadó, Budapest, 1989.

Luis Kaplan : *Where the paranoid Meets the paranormal. Speculation on spirit photography*. *Art Journal*, 2003/3, 27

Marie-Louise von Franz: *Női mesealakok*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1992.

Mircea Eliade: *A szent és a profán*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1996.

Mircea Eliade: *Képek és jelképek*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1997.

Mircea Eliade: *Okkultizmus, boszorkányság és kulturális divatok. Összehasonlító vallástörténeti tanulmányok*. Osiris Kiadó, Budapest, 2002

.

McLuhan Marshall: *Vége a Gutenberg Galaxisnak*. Gondolat, Budapest, 1985

Monory M. András – Tillmann J. A. : *Ezredvégi beszélgetések*. Bővített kiadás. Palatinus-Könyvek Kft., Budapest, 2000.

Nagy Gergely: *A tányér szélén*, *Műértő*, 2002/5,5

Nigella Lawson: *Egész évben nyári ízek. Nigella falatozója 2*. Szukits Kiadó, Budapest, 2006.

Okkult tudományok kézikönyve. Urbis Könyvkiadó, Budapest, 2004

Pierre Nora: *The Reasons for the Current Upsurge In Memory*. *Transit Europäische Revue*. 2002/22

Pusztay Sándor: *Szerelmi varázslás. Boszorkányos praktikák*. General Press. Budapest, 1990.

Rátai János : *A kannibalizmus kultúrtörténete napjainkig*, K.U.K. kiadó, 2007, Budapest

Richard Avedon: *An Autobiography*. Random House, NewYork, 1993

Robert S. Nelson and Richard Shiff (Szerk.): *Critical Terms for Art History*. The University of Chicago Press, Chicago & London, 1984.

Roland Barthes: *Világoskamra. Jegyzetek a fotográfiáról*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2000.

Sigmund Freud: *A mindennapi élet pszihopatológiája*, Gabo könyvkiado, Budapest, 2006

Sigmund Freud: Totem és tabu In.: Sigmund Freud: *Tömegpszichológia. Társadalomlélektani írások*. Cserépfalvi, Budapest 1995/23–157.

Sigmund Freud: *Álomfejtés*. Helikon Kiadó, Budapest, 2003.

Sturcz János: *A heroikus ego lebontása. A művész teste mint metafora a magyar művészetben a nyolcvanas évek közepétől napjainkig*. Magyar Képzőművészeti Egyetem, Budapest, 2004.

Susan Sontag: *A fényképezésről*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1999.

Vilém Flusser: *A technikai képek mindensége felé*
<http://www.artpool.hu/Flusser/Univerzum/00.html>

Vilém Flusser: *Képeink*.
<http://www.intermedia.c3.hu/mszovgy1/flusser2.htm>

Vilém Flusser: *A fotográfia filozófiája*
<http://www.artpool.hu/Flusser/Fotografia/eloszo.html>

W. J. T. Mitchell: *A képek politikája. Válogatott írások, tanulmányok. Ikonológia és Műértelmezés 13. kötet*. JatePress, Szeged, 2008.